

MODEL PLANIRANJA, ORGANIZIRANJA I PRIZNAVANJA IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI KROZ ECTS-BODOVE

*Kako prepoznati,
valorizirati
i kvantificirati
rezultate
neformalnoga
oblika učenja
kroz ECTS sustav
dodjeljivanja bodova*

PRIRUČNIK
Rijeka, 2014.

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Projekt priznavanja
izvannastavnih aktivnosti
kroz ECTS-bodove

**MODEL
PLANIRANJA,
ORGANIZIRANJA
I PRIZNAVANJA
IZVANNASTAVNIH
AKTIVNOSTI
KROZ
ECTS-BODOVE**

*Kako prepoznati, valorizirati i kvantificirati
rezultate neformalnoga oblika učenja kroz
ECTS sustav dodjeljivanja bodova*

PRIRUČNIK

VODITELJICA PROJEKTOGA ZADATKA:
Božana Knežević
rujan 2013. – rujan 2014.

4.	SAŽETI PREGLED PRIRUČNIKA		
5.	UVOD		
6.	1. PRIZNAVANJE NEFORMALNOGA UČENJA KROZ IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI		
6.	1.1. Strateška narav priručnika		
6.	1.2. Pedagoška narav priručnika		
7.	2. OPĆI KONTEKST I GLAVNI POJMOVI		
7.	2.1. Definicije pojmova koji se koriste u priručniku		
8.	2.1.1. Formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjereno učenje		
11.	3. PLANIRANJE I PRIZNAVANJE IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI KROZ ECTS-BODOVE		
11.	3.1. Opći (širi) ciljevi		
11.	3.2. Posebni ciljevi		
12.	3.3. Opipljivi i neopipljivi ishodi/rezultati (<i>tangible/intangible outcomes</i>) priznavanja izvannastavne aktivnosti kroz ECTS-bodove		
13.	3.4. Kompetencije		
16.	3.5. Model planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove		
19.	3.5.1. Okvir za silabus razvoja kompetencija u okviru izvannastavne aktivnosti (neformalno učenje)		
20.	3.5.2. Smjernice za procjenjivanje i ocjenjivanje		
22.	3.6. Primjer dodjeljivanja ECTS-bodova u izvannastavnoj aktivnosti: demonstrator na predmetu <i>strani jezik</i>		
25.	3.6.1. Metode procjenjivanja i ocjenjivanja studenta demonstratora na predmetu <i>strani jezik</i>		
26.	3.7. Primjer dodjeljivanja ECTS-bodova u kroskurikularno povezanoj izvannastavnoj aktivnosti: <i>Strani jezik</i> u struci – projekt studenta tijekom studijskog boravka u inozemnoj ustanovi		
28.	3.7.1. Metode procjenjivanja i ocjenjivanja studenta u kroskurikularno povezanoj izvannastavnoj aktivnosti: Strani jezik u struci (projekt studenta tijekom studijskog boravka u inozemnoj ustanovi)		
30.	4. OSIGURANJE KVALITETE		
32.	ZAVRŠNE MISLI		
33.	LITERATURA		
34.	DODATNA LITERATURA		
35.	POJMOVNIK		
39.	PRILOG A		
39.	Okvir ključnih kompetencija u društvu koje se zasniva na znanju		
51.	PRILOG B		
51.	Kratki prikaz primjera dobre prakse		
51.	1. Sveučilište u Zagrebu		
52.	2. Imperial College London, UK		
53.	3. University of Juväskylä, Finska		
54.	PRILOG C		
54.	OBRASCI		
54.	1. Obrazac prijave silabusa izvannastavne aktivnosti (prijavljuje nositelj aktivnosti – nastavnik)		
56.	2. Obrazac prijave na izvannastavnu aktivnost (student podnosi prijavu)		
57.	3. Obrazac zahtjeva za priznavanje ECTS-bodova ostvarenih u izvannastavnoj aktivnosti (student podnosi zahtjev)		

SAŽETI PREGLED PRIRUČNIKA

Ovaj priručnik bavi se priznavanjem izvannastavnih aktivnosti na svim razinama studija kroz ECTS-bodove. To je priručnik koji ima sadržaj, uvod, četiri poglavlja, završne misli, popis literature, prijedloge dodatne literature, pojmovnik te tri priloga. Popis literature sadrži 18 referencija, a popis predložene dodatne literature tri. Cilj je priručnika prikazati model kako planirati, organizirati, realizirati i kvantificirati izvannastavne aktivnosti kojima studenti mogu stjecati i razvijati dodatne kompetencije te ostvariti ECTS-bodove. Cilj nam je pokazati kako se nadgradnja znanja, vještina, vrijednosti i stavova, jednom riječju kompetencija, može ostvariti i valorizirati i u neformalnome obliku učenja, u izvannastavnoj aktivnosti organiziranoj na Sveučilištu u Rijeci (SuRi).

Uvod smješta priručnik u odnosu na odgovarajući kontekst i zacrtane strategije priznavanja fleksibilnih oblika učenja te objašnjava tko je ciljna skupina kojoj je priručnik namijenjen: to su svi koji su uključeni ili se žele uključiti u različite tipove cjeloživotnog učenja i obrazovanja.

Prvi dio objašnjava narav priručnika. Ukratko prikazuje njegove značajke, stratešku i pedagošku narav.

U drugome je dijelu fokus na razumijevanju termina „izvannastavna aktivnost“ te drugih termina koje upotrebljavamo kada govorimo o različitim tipovima učenja. Pri tome se oslanjamo na projekte i priručnike Europske komisije.

Treći i najopsežniji dio bavi se procesom organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove. U njemu se objašnjavaju ciljevi, nudi se model planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove te se primjerom prikazuje način dodjeljivanja ECTS-a u konkretnoj izvannastavnoj aktivnosti. U tome se dijelu razlaže i najzahtjevnija tema ovoga priručnika: objašnjava se **što su to kompetencije, posebice generičke, kako se one mogu razviti, procijeniti i ocijeniti kroz neformalni oblik učenja, u ovom slučaju kroz izvannastavne aktivnosti.**

Četvrti je dio usmjeren na osiguranje kvalitete i u njemu se naglašava da su standardi formalnoga obrazovanja i učenja referentna točka priznavanja kompetencija stečenih u neformalnome tipu učenja, u ovom slučaju u izvannastavnoj aktivnosti organiziranoj na Sveučilištu u Rijeci.

Priručnik smo priveli kraju navodeći nekoliko završnih misli i prijedloga za primjenu ovoga modela. Predvidjeli smo moguće prijetnje njegovoj primjeni, npr. to mogu biti: postojeće paradigme u sustavu obrazovanja, nedostatak znanja, vještina i autonomnosti pojedinca ili prevelika autonomnost pojedinca. No promjene u društvu, kao i potreba za dodatnim generičkim kompetencijama nužnima za zapošljivost, osobni i društveni razvoj, naglasit će i opravdati potrebu priznavanja kako formalnih tako i neformalnih te informalnih tipova učenja.

UVOD

Odjek priručnika *Model planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove* ovisi o njegovu utjecaju na sustav visokoga obrazovanja te njegovoj intervenciji i primjeni u tome sustavu. A to opet ovisi o tome koliko je projekcija priručnika *strateške* (ostvaruje jedan od strateških ciljeva Sveučilišta u Rijeci: razvija proces i sustav priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina kao dijela studijskoga programa ili kao dodatka studijskome programu), *pravne* (priručnik može biti polazište, temelj za pravilnik ili pravni naputak o priznavanju izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove) ili *pedagoške* naravi (priručnik je model kako razviti sadržaje, kako definirati kompetencije i ishode učenja te kako razviti metode procjenjivanja i ocjenjivanja kompetencija u širem značenju, a razvijenih u neformalnome tipu učenja).

Bez obzira na ciljeve priručnika, njegovu narav, viziju ili moguću misiju te na perspektivu autora, ovaj priručnik ne donosi jednostavna rješenja. On nema učinak lijeka, ne jamči uspjeh, ali i ne predstavlja prijetnju akademskoj slobodi ili akademskoj zajednici (slobodno parafraziran Phillipson 2009).

Model planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove u svojoj je viziji usklađen sa Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (VRH 2013) u dijelu koji govori da se:

Cjeloživotno učenje odnosi (se) na sve aktivnosti stjecanja znanja i vještina tijekom života s ciljem njihovog unaprjeđenja ili proširenja, i to u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog razvoja i djelovanja pojedinca. Takav sveobuhvatni koncept obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima i u svim izvedbenim oblicima, tj. uključuje programe formalnog obrazovanja ali i nenamjerno, neorganizirano i spontano stjecanje znanja i vještina, te se može provoditi i na neformalan i informalan način (str. 11) (kurziv dodali autori Modela).

te u definiranom 3. cilju Strategije: *Razviti procese i sustav priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina*. Primjenom načela cjeloživotnog učenja omogućila bi se bolja vertikalna prohodnost i fleksibilnost, što predviđaju Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) i strateški priručnici EU (ibid. str. 14).

Ovaj je priručnik snažno utemeljen na načelima cjeloživotnog obrazovanja i učenja. Upravo je naglasak na cjeloživotnom učenju koje, za razliku od cjeloživotnog obrazovanja, podrazumijeva različite fleksibilne putove učenja. S druge strane, cjeloživotno obrazovanje obuhvaća organizirano učenje. Nastavno na nove koncepte i putove učenja, cilj je ovoga priručnika, također, poboljšati stjecanje i vidljivost stjecanja kompetencija u fleksibilnim oblicima učenja.

Cilj mu je naglasiti potrebu i prikazati mogućnosti uključivanja neformalnoga/informalnoga učenja kao dijela, ili barem dodatka, studijskome programu. Priručnik međutim nije instrument formalnoga priznavanja kompetencija, ali je *model/referentni okvir, unutar nove nastavne paradigme, kako definirati ishode učenja i stečene kompetencije u neformalnim oblicima učenja, u izvannastavnim aktivnostima provedenima u sklopu raznih studijskih programa i aktivnosti, u ovom slučaju, na Sveučilištu u Rijeci (SuRi)*. Važnost vrednovanja priznavanja neformalnoga i informalnoga učenja široko je prihvaćena - razlikuje se jedino razina provedbe (ELGPN 2012).

Model i sadržaj koji ovaj **priručnik nudi namijenjeni** su svima koji su uključeni u cjeloživotno obrazovanje i cjeloživotno učenje, svima koji njeguju slobodu i autonomiju pri izboru načina, sadržaja, oblika, sredstava i metoda učenja, svima koji podržavaju različitosti oblika obrazovanja i učenja, svima koji razvijaju pozitivne vrijednosti i vještine te stječu znanja iz raznovrsnih izvora neformalnoga, informalnog/iskustvenog i samousmjerenog učenja. Pogotovo je namijenjen podzastupljenim skupinama, kao što su odrasli (stariji) studenti, osobe nižega socio-ekonomskog statusa, studenti s posebnim potrebama ili imigranti. Kod svijih njih naime može biti izražen osjećaj izolacije.

I napokon, njegova misija je i senzibilizirati prostor visokog obrazovanja, usmjeriti napore i dodatno motivirati akademsku zajednicu za promicanje fleksibilnih oblika učenja.

Slijedi prvi dio, u kojem se objašnjava dvojaka narav priručnika.

1. PRIZNAVANJE NEFORMALNOGA UČENJA KROZ IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI

1.1. Strateška narav priručnika

Strateška narav priručnika vidljiva je u ostvarenju:

- a. Kvalitete. Institucija visokog obrazovanja (ovdje SuRi) ima ljudske i materijalne resurse kako bi ponudila raznovrsne i kvalitetne programe koji odgovaraju zahtjevima stjecanja kompetencija kako u formalnim tako i u neformalnim ili informálnim oblicima obrazovanja i učenja.
- b. Dostupnosti. Fleksibilni oblici učenja dostupni su svima: studentima, alumnijima, podzastupljenim/ranjivim skupinama, široj zajednici.
- c. Partnerstva. Osnažuje se vidljivost, prepoznatljivost i nadgradnja kompetencija te se tako ostvaruje veća povezanost visokog obrazovanja i poslovnog sektora.

1.2. Pedagoška narav priručnika

Pedagoška narav priručnika očituje se u širokoj ponudi

primjera generičkih (općih) kompetencija koje se razvijaju u neformalnom tipu učenja – ovdje u izvannastavnoj aktivnosti kao dijelu studijskoga programa ili kao dodatku programu. Izvannastavna aktivnost ne razvija samo specifične nego i opće kompetencije po utvrđenom programu s definiranim ishodima učenja, metodama procjenjivanja i ocjenjivanja, trajanjem i brojem ECTS-bodova. Ovaj priručnik prikazuje i neke instrumente mjerenja postignutih ishoda učenja, razina kompetencija u okviru neformalnoga oblika učenja.

Prva dva dijela uvela su nas u priručnik i njegovu narav. U sljedećem se dijelu objašnjavaju termini „izvannastavna aktivnost“ i „kompetencija“ te se opisuju i ilustriraju formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjereno učenje.

2. OPĆI KONTEKST I GLAVNI POJMOVI

2.1. Definicije pojmova upotrijebljenih u priručniku

Kako bismo pridonijeli razumijevanju različitih putova stjecanja znanja i kompetencija, ukratko ćemo ih prikazati u odnosu na kontekst učenja, sadržaj, kompetencije, metode i strategije učenja/stjecanja znanja i kompetencija, metode procjenjivanja i ocjenjivanja. Prikazat ćemo ih u odnosu na sudjelovanje, nadzor te potrebu izdavanja diplome/svjedodžbe/certifikata. Ponekad se kontekst i vrijeme tih putova isprepleću i nadopunjavaju, a u ovom priručniku uglavnom ih promatramo ili predstavljamo kroz visokoškolsko obrazovanje. **U ovome priručniku upotrebljavat ćemo termin „izvannastavna aktivnost“ za onu aktivnost koju Sveučilište u Rijeci ili sastavnica planira i nudi kao dio ukupnoga kurikula (koncepta nastave koji se temelji na postignućima studenata u učenju, koji odgovara na pitanja zašto se uči, što i kako se uči) ili dodatka njemu, a u koju se student samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje kako bi stekao dodatne specifične ili generičke kompetencije.** Takva je aktivnost institucionalizirana i strukturirana, ima svoj silabus, a pored obveznih i izbornih (formalnih) oblika nastave izvodi se kao „treći“ (neformalni) oblik.

2.1.1. Formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjereno učenje

	formalno	neformalno	informalno	samousmjereno
obrazovno okruženje/ kontekst učenja	kontekst škole, visoke škole: dvorane, učionice, laboratoriji, simulatori i dr.	organizirano je izvan formalnih sustava, može biti na radnom mjestu, na sveučilištu (kroz izvannastavne aktivnosti, seminare, radionice, program cjeloživotnog učenja, studentske udruge) ili kroz aktivnosti civilnog društva, kao što su volonterske udruge, udruge za ljudska prava i dr.	raznoliko, dnevni kontekst, kontekst stvarnog svijeta - aktivnosti civilnog društva, kao npr. volonterske udruge, udruge za ljudska prava i dr.	„selfdirected“/„independent study“/„learning by yourself“
sadržaj	strukturiran je, reguliran je izvana, utvrđeni su programi, ishodi učenja	izvan formalnoga sustava: organizirani resursi, ljudi, ciljevi, alati i metode kako bi se došlo do strukturiranog procesa učenja za osposobljavanje odraslih osoba za rad, različite društvene aktivnosti ili osobni razvoj ¹	iskustveno znanje, prihvaćanje vrijednosti i razvijanje znanja i vještina iz svakodnevnog iskustva, raznih utjecaja iz okoline, npr. tijekom prakse, promatranjem	učenje je samoorganizirano, izbor samostalan, vlastita odgovornost, npr. čitanje i izrada bilježaka, umne mape, <i>brainstorming</i> , dnevници, eseji itd.
kompetencije	vezane za: 1. zapošljivost: npr. koliko su moje: a. <i>soft skills</i> ² : rad u timu (npr. na studentskom projektu) učinkovite? b. <i>hard skills</i> ³ povezane s budućim zanimanjem (npr. procjena rizika plovidbe u somalijskim teritorijalnim vodama)?; 2. osobni razvoj: npr. kako učim?	vezane za: 1. zapošljivost: npr. koliko su moje <i>soft skills</i> : rad u timu (npr. na studentskom projektu) učinkovite? 2. osobni razvoj: npr. kako učim?; 3. aktivno građanstvo: npr. kako su moje kompetencije povezane sa širim društvom?	vezane za: 1. zapošljivost: npr. koliko su moje <i>soft skills</i> : rad u timu (npr. na projektu) učinkovite? 2. osobni razvoj: npr. kako učim? 3. aktivno građanstvo: npr. kako su moje kompetencije povezane sa širim društvom?	vezane za: 1. zapošljivost: npr. koliko su moje <i>soft skills</i> : rad u timu (npr. na projektu) učinkovite? 2. osobni razvoj: npr. kako učim? 3. aktivno građanstvo: npr. kako su moje kompetencije povezane sa širim društvom?

metode i strategije učenja/ stjecanja znanja i kompetencija	predavanja, prezentacije, projekti, vježbe, simulacije, studije slučaja, rasprave itd.	rasprave, diskusija, pisanje izvješća, studija slučaja, konceptualno mapiranje itd.	rasprave, simulacije, rješavanje problema, igre, projekti itd., spontano/intuitivno učenje, učenje opažanjem	promišljanje (refleksija), rasprave, dnevnik učenja, rad na tekstu, eseji, izvješća itd.
metode procjenjivanja i ocjenjivanja znanja i kompetencija	definirane metode i kriteriji	raznolike (testovi, ispiti i dr.), određuju ih npr. škole stranih jezika, narodna učilišta itd.	ishodi su rezultat procesa iskustvenog učenja, stjecanja znanja i razvijanja kompetencija u različitim područjima i životnim situacijama	samovrednovanje, samoprocjena
sudjelovanje	obvezno osnovnoškolsko te srednjoškolsko, visokoškolsko obrazovanje, ispunjenje formalnih uvjeta	planirano, dobrovoljno	neplanirano, spontano	planirano
nadzor	visok stupanj nastavnikova nadzora	◀ ▶		visok stupanj samostalnog nadzora pojedinca
diploma, svjedodžba, certifikati	priznate diplome i kvalifikacije	nije obvezna, ali je moguća, npr. dokaz o završenom tečaju stranog jezika	u pravilu je nema	u pravilu je nema
diploma, svjedodžba, certifikati	priznate diplome i kvalifikacije	nije obvezna, ali je moguća, npr. dokaz o završenom tečaju stranog jezika	u pravilu je nema	u pravilu je nema

1. *Youthpass* vodič (2009.), str. 8. Dostupno na: <http://www.mobilnost.hr>, pristup 20. listopada 2013.

2. *Soft skills* – vještine koje su nemjerljive, a predstavljaju osobne vještine koje određuju sposobnosti rješavanja zahtjevnih problema i zadataka. Karakteriziraju osobu kao lidera, pregovarača, komunikatora, motivatora, timskog igrača itd.

3. *Hard skills* – vještine koje se stječu obrazovanjem. Razina i opseg kompetencija dokazuju se svjedodžbom ili diplomom.

Primjeri učenja kroz formalne, neformalne i informalne putove učenja

	formalno	neformalno	informalno
strani jezici	dio nastavnih planova i programa u formalnome sustavu	škole stranih jezika, privatni sati	putovanja, glazba, film itd.
informacijske tehnologije	dio nastavnih planova i programa u formalnome sustavu	tečajevi	„činiti i istodobno učiti“ (engl. „ <i>learning by doing</i> “)
sport	dio nastavnih planova i programa u formalnome sustavu	klub ili trener određuje (timski) rad, vrijeme i način stjecanja kompetencija	neplanirano, pojedinac nije svjestan koji čimbenik pridonosi njegovim kompetencijama

U trećem dijelu detaljan je prikaz ciljeva (općih i specifičnih/posebnih), opipljivih i neopipljivih ishoda, vrsta kompetencija i njihovih definicija te modela planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih kompetencija kroz ECTS-bodove. On je i detaljan prikaz jedne izvannastavne aktivnosti s izraženim sadržajima, ishodima učenja, stručnim i generičkim kompetencijama, metodama procjenjivanja i ocjenjivanja, trajanjem i kvantificiranim brojem ECTS-bodova.

3. PLANIRANJE I PRIZNAVANJE IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI KROZ ECTS-BODOVE

3.1. Opći (širi) ciljevi

Promovirani svi oblici cjeloživotnog učenja na Sveučilištu u Rijeci prema važećim zakonima i Strategiji Sveučilišta.

1. Razvijeno partnerstvo sa širom društvenom zajednicom – promovirani svi oblici cjeloživotnog učenja, stvoreni dodatni uvjeti za obrazovanje članova lokalne zajednice i lokalnoga gospodarstva kroz fleksibilne oblike učenja.

3.2. Posebni ciljevi

1. Primijenjena načela Bolonjskoga procesa, kao što su promicanje cjeloživotnog učenja i obrazovanja; stvorene su mogućnosti za unutaraju mobilnost studenata te fleksibilnije načine učenja; uvedeni ECTS-bodovi i za izvannastavne aktivnosti.
2. Razvijen model izvannastavne aktivnosti tijekom koje studenti mogu stjecati znanja, razvijati kompetencije i ostvariti ECTS-bodove.
3. Prepoznat, valoriziran i kvantificiran neformalni oblik učenja kroz različite oblike izvannastavnih aktivnosti u koje se studenti uključuju.

**3.3. Opipljivi i neopipljivi ishodi/rezultati (engl. tangible/intangible outcomes)
priznavanja izvannastavne aktivnosti kroz ECTS-bodove**

opipljivi ishodi		indikatori
	1. razvijen je model izvannastavne aktivnosti s definiranim sadržajima, ishodima učenja, kompetencijama, metodama procjenjivanja i ocjenjivanja, brojem sati, ECTS-bodovima	<ul style="list-style-type: none"> • broj javno objavljenih izvedbenih planova izvannastavnih aktivnosti s izraženim ECTS-bodovima na mrežnoj stranici Sveučilišta u Rijeci (SuRi) ili sastavnice • broj ECTS-a dodijeljenih kroz izvannastavne aktivnosti
	2. razvijena je metodologija procjenjivanja i ocjenjivanja znanja i kompetencija stečenih u izvannastavnim aktivnostima	<ul style="list-style-type: none"> • broj javno objavljenih izvedbenih planova izvannastavnih aktivnosti s izraženim ECTS-bodovima te definiranim metodama procjenjivanja i ocjenjivanja • broj studentskih portfelja
	3. mobilnost unutar Sveučilišta u Rijeci	<ul style="list-style-type: none"> • broj ostvarenih mobilnosti na SuRi
	4. odjek (engl. <i>impact</i>) na strategiju SuRi	<ul style="list-style-type: none"> • broj studenata uključenih u izvannastavne aktivnosti i broj dodijeljenih ECTS a pokazatelji su provedenog dijela Strategije koji govori da Sveučilište u Rijeci sustavno razvija cjeloživotno obrazovanje te da je ostvaren cilj/zadatak: 1. povećati broj programa cjeloživotnog učenja, 1.2. priznati neformalno i informalno učenje (Strategija SuRi 2014–2020)
neopipljivi ishodi	1. razvijena svijest studenata i nastavnika o cjeloživotnom učenju, o stjecanju kompetencija kroz neformalno i informalno učenje	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivno mišljenje u studentskim anketama
	2. intelektualni: novi mentori i novi studenti-mentori prenose novostečena znanja drugim studentima	<ul style="list-style-type: none"> • broj nastavnika/studenata mentora

3.4. Kompetencije

Kompetencije su referentne točke za planiranje kurikula i njegovu evaluaciju. One omogućavaju fleksibilnost i samostalnost, ali istodobno predstavljaju zajednički jezik

pri opisivanju ciljeva. Projekt/pristup *Tuning*⁴ (EK 2006, str. 19-20) razlikuje tri vrste općih kompetencija:

instrumentalne	interpersonalne	sistemske
kognitivne, metodološke, tehničke i lingvističke sposobnosti: <ul style="list-style-type: none">• sposobnost analize i sinteze• sposobnost organiziranja i planiranja• temeljno, opće znanje u području• utemeljenost znanja u profesiji• usmena i pisana komunikacija na materinskom jeziku• poznavanje drugog jezika• osnove računalnih vještina• vještine upravljanja informacijama (sposobnost prikupljanja informacija iz različitih izvora)• sposobnost rješavanja problema• sposobnost odlučivanja	individualne sposobnosti kao što su socijalne vještine (socijalna interakcija i suradnja): <ul style="list-style-type: none">• sposobnost kritike i samokritike• sposobnost rada u timu• interpersonalne vještine• sposobnost rada u interdisciplinarnom timu• sposobnost komuniciranja sa stručnjacima iz drugih područja• uvažavanje različitosti i multikulturalnosti• sposobnost rada u međunarodnom okruženju• etička predanost	sposobnosti i vještine važne za sistemski pristup (kombinacija razumijevanja, senzibilnosti i znanja ovih kompetencija podrazumijeva prethodno stjecanje instrumentalnih i interpersonalnih kompetencija): <ul style="list-style-type: none">• sposobnost primjene znanja u praksi• istraživačke vještine• sposobnost učenja• sposobnost prilagodbe novoj situaciji• kreativnost• liderstvo• razumijevanje kultura i običaja drugih zemalja• sposobnost samostalnog rada• inicijativa i poduzetnički duh• briga za kvalitetu• volja za uspjehom

U prijedlogu „Preporuke o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje” (Europski parlament i savjet 2006, str. 13-19) navodi se osam ključnih kompetencija koje su potrebne svim članovima društva koje počiva na znanju.

Sve su te kompetencije generičke, opće. Širi pregled znanja, vještina i stavova za svako od osam područja nalazi se u Prilogu A.

4. www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index_english.html, <http://www.unideusto.org/tuningeu/>

Osam ključnih kompetencija

Kompetencija	Definicija
Komunikacija na materinskom jeziku	Komunikacija na materinskom jeziku sposobnost je izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pisanom obliku (na komunikacijskim planovima: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) i jezično međudjelovanje na odgovarajući način u čitavom nizu društvenih i kulturnih sadržaja – obrazovanje i izobrazba, posao, dom i slobodno vrijeme.
Komunikacija na stranom jeziku	Komunikacija na stranom jeziku uvelike podrazumijeva one komunikacijske vještine koji se odnose i na komunikaciju materinskim jezikom: temelji se na sposobnostima razumijevanja, izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pisanom obliku (a odvija se na svim četirima planovima: slušanju, govorenju, čitanju i pisanju) u odgovarajućem nizu društvenih domena – posao, dom, slobodno vrijeme, obrazovanje i izobrazba – u skladu sa željama i potrebama pojedinca. Komuniciranje na stranom jeziku zahtijeva vještine poput posredovanja i međukulturnog razumijevanja. Stupanj uspješnosti različit je u spomenutim četirima dimenzijama, razlikuje se s obzirom na pojedini jezik te s obzirom na jezično okruženje i nasljeđe pojedinca.
Matematička pismenost i osnovna znanja iz znanosti i tehnologije	Matematička pismenost i osnovna znanja iz znanosti i tehnologije podrazumijevaju sposobnost zbrajanja, oduzimanja, množenja, dijeljenja i izračunavanja omjera pri mentalnom i pisanom računanju u svrhu rješavanja niza problema u svakodnevnim situacijama. Naglasak je na procesu, a ne rezultatu, na aktivnosti, a ne znanju. Znanstvena se pismenost odnosi na sposobnost i spremnost korištenja znanja i metodologije koji se upotrebljavaju da bi se objašnjavali prirodni fenomeni. Tehnološko znanje je razumijevanje i primjena tog znanja i metodologije da bi se mijenjalo prirodno okruženje kako bi se odgovorilo na uočene čovjekove želje i potrebe.
Digitalna kompetencija	Digitalna kompetencija podrazumijeva sigurnu i kritičku upotrebu elektroničkih medija u poslu, slobodnom vremenu i komuniciranju. Ta je kompetencija povezana s logičkim i kritičkim razmišljanjem, visokom razinom vještine upravljanja informacijama i dobro razvijenom vještinom komuniciranja. Na najosnovnijoj razini informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT) uključuje upotrebu multimedijske tehnologije za pronalaženje, primanje, pohranjivanje, proizvodnju, predstavljanje i razmjenu informacija te za sudjelovanje u komunikaciji internetom.

<i>Učiti kako se uči</i>	Učiti kako se uči predstavlja sposobnost i umijeće organiziranja i uređivanja vlastitog učenja bilo pojedinačno ili u skupinama. To uključuje umijeće učinkovitog raspolaganja vlastitim vremenom, rješavanje problema, stjecanje, procesuiranje, ocjenjivanje i asimiliranje znanja te primjenu novog znanja i vještina u različitim kontekstima – kod kuće, na poslu, u obrazovanju i izobrazbi. Općenito, učiti kako se uči znatno pridonosi uspješnom upravljanju vlastitom karijerom.
<i>Međuljudska i građanska kompetencija</i>	Međuljudska i građanska kompetencija obuhvaća sve oblike ponašanja kojima treba ovladati da bi pojedinac učinkovito i konstruktivno sudjelovao u društvenom životu te rješavati probleme kada je to potrebno. Međuljudske vještine nužne su za učinkovitu interakciju između dvoje ili više ljudi i primjenjuju se u javnoj i privatnoj domeni.
<i>Poduzetništvo</i>	Poduzetništvo ima aktivnu i pasivnu komponentu: ono uključuje sklonost da sami unosimo promjene te sposobnost da prihvaćamo, podržavamo i prilagođavamo inovacije vanjskih čimbenika. Poduzetništvo podrazumijeva prihvaćanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo postizanje te motiviranost za njihov uspjeh.
<i>Kulturno izražavanje</i>	Kulturno izražavanje podrazumijeva prihvaćanje važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u čitavu nizu medija, uključujući glazbu, tjelesno izražavanje, književnost i likovne umjetnosti.

Kompetencije koje se mogu razviti u izvannastavnim aktivnostima na Sveučilištu u Rijeci su:

1. kompetencije vezane uz studij i buduće zanimanje
2. kompetencije vezane uz cjeloživotno učenje (strani jezici, računalne vještine i dr.)
3. kompetencije kao što su a) *društvene vještine*: volonterski rad, savjetovanje studenata; b) *organizacijske*: vođenje sportskoga kluba, organiziranje i sudjelovanje u susretima/natjecanjima/debatama, organiziranje konferencija i sudjelovanje na njima, pokretanje studentskih organizacija i udruga te sudjelovanje u njihovu radu i sl. te c) *umjetničke, kreativne kompetencije, projekti* i dr.

3.5. Model planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove

Prije planiranja izvannastavne aktivnosti bilo bi potrebno provesti inicijalno (dijagnostičko) istraživanje potreba studenata. Tako bismo doznali koja znanja i vještine studenti stječu i razvijaju tijekom studijskoga programa, a koje **dodatne** kompetencije potrebne za daljnje obrazovanje i zapošljivost studenti mogu razviti kroz izvannastavne aktivnosti. Primjer za to moglo bi biti razvijanje kreativnosti, pogotovo ako prihvatimo jednu od kritika razvoja studijskih programa temeljenih na ishodima učenja, a to je predvidljivost i pojednostavnjenost.

Postizanjem definiranih ishoda studenti razvijaju određene kompetencije. U ovome ćemo dijelu priručnika promatrati opće kompetencije u odnosu na potrebu: za zapošljivost, za osobni razvoj ili za društvenu korist. Zanimljiva je raznolikost naziva za pojam „opće kompetencije“ u zemljama Europske unije: *core skills* (temeljne, osnovne vještine) u Velikoj Britaniji, *employability skills/key qualifications* (ključne vještine) u Njemačkoj ili *transferable/transversal skills* (prenosive vještine) u Francuskoj. Upravo opće kompetencije naime proširuju mogućnosti zapošljavanja pojedinca.

<i>opće kompetencije</i>				
	instrumentalne	interpersonalne	sistemske	stavovi⁵
za zapošljivost	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • analize i sinteze • organiziranja i planiranja • računanja i analize informacija • percipiranja i rješavanja problema • donošenja odluka • usmene i pisane komunikacije na materinskom jeziku • usmene i pisane komunikacije na stranom jeziku; • temeljno, opće znanje o profesiji 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • rada u timu • upravljanja konfliktnim situacijama • kritičnosti • samokritičnosti • interdisciplinarne suradnje • komunikacije sa stručnjacima iz drugih područja • rada u međunarodnom okruženju; • socijalne vještine • etičnost 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • primjene znanja u praksi • stalnog učenja i prilagodbe novim tehnologijama i situacijama • samostalnoga rada • upravljanja projektima • liderstva i poduzetničkoga duha; • istraživačke vještine • kreativnost • otvorenost drugim kulturama • briga o kvaliteti 	<ul style="list-style-type: none"> • prihvaćanje društvenih, profesionalnih i moralnih vrijednosti • ponašanje u skladu s time • osobna odgovornost • suradnja • samostalnost • inicijativnost • poduzetnost
za osobni razvoj	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • usmene i pisane komunikacije na stranom jeziku • kritičkoga promišljanja • računanja i analize informacija • upravljanja vremenom 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • prilagođavanja • kritičnosti • samokritičnosti • motivacija • etička opredijeljenost 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • stalnoga učenja i prilagodbe novim tehnologijama i situacijama • samostalnoga rada • samostalnoga istraživačkog rada i učenja • kreativnost • želja za uspjehom 	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivan stav prema učenju i osobnom razvoju • sposobnost (samo) kritičkoga promišljanja • inicijativnost • poduzetnost • kulturna svijest i izražavanje

društvene vještine	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • tinskoga razmišljanja/ tinskoga učenja • logičnoga zaključivanja • planiranja i organiziranja • percipiranja i rješavanja problema • usmene i pisane komunikacije na materinskom jeziku • usmene i pisane komunikacije na stranom jeziku 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • komuniciranja • međuljudske interakcije • rada u timu • prilagođavanja • razumijevanja i uvažavanja drugosti • upravljanja konfliktnim situacijama; • intrinzična (unutarnja) motivacija 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • liderstva i poduzetničkoga duha • planiranja i vođenja projekta • brige za kvalitetu 	<ul style="list-style-type: none"> • građanska angažiranost • društvena odgovornost • inicijativnost • poduzetnost
---------------------------	---	--	--	--

5. Stav je trajno, pozitivno ili negativno vrednovanje ljudi, objekata ili ideja. Sastoji se od emocionalne, kognitivne i ponašajne sastavnice. Prema Supeku (1968), stavovi su trajna mentalna, odnosno neuralna spremnost stečena na osnovi iskustva koja vrši direktivni ili dinamički utjecaj na reagiranje pojedinca na objekte i situacije s kojima dolazi u dodir.

3.5.1. Okvir za silabus razvoja kompetencija u izvannastavnim aktivnostima (neformalno učenje)

- nositelj aktivnosti: nastavnik

Silabus se predaje nositelju studijskoga programa.

Naziv aktivnosti	
vrste izvođenja izvannastavne aktivnosti⁶	radionice, znanstvenoistraživački/stručni projekti, umjetničke radionice, seminari, ljetne škole, terenska nastava, praksa, organizirane znanstvene, nastavne, kulturne i sportske aktivnosti i dr.
nositelj aktivnosti	
način izvođenja	<ul style="list-style-type: none"> • u kontekstu sastavnice, unutar ili izvan Kampusa • povezan s kurikulumom ili interdisciplinarno i dr. • sloboda kreiranja rada i izvođenja izvannastavnih aktivnosti
trajanje	min 30 sati
broj ECTS-a	1-3
ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> • razvitak kompetencija za zapošljivost te osobne i društvene potrebe • poticanje kreativnosti studenata i dr.
ishodi učenja/kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> • kompetencije (očekivana znanja, vještine i sposobnosti, vrijednosti i stavovi) povezane su sa sadržajem, ciljevima i načinima procjenjivanja i ocjenjivanja
sadržaji	<ul style="list-style-type: none"> • sadržaji su prilagođeni ciljevima i ishodima učenja
kompetencije koje student razvija	<ul style="list-style-type: none"> • opis kompetencija (znanja, vještina, stavova)
metode procjenjivanja i ocjenjivanja	<ul style="list-style-type: none"> • usklađene s ciljevima, sadržajima i ishodima
izvori znanja i kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> • stručna literatura • uručak • računala • internet i dr.

6. Vidjeti aktivnosti koje se mogu provesti na SuRi, a koje se upisuju u Dopunsku ispravu o studiju (Stručno vijeće Centra za studije Sveučilišta u Rijeci izdalo je „Preporuku o priznavanju izvannastavnih aktivnosti tijekom kojih studenti stječu relevantne kompetencije“, siječanj 2011.).

3.5.2. Smjernice za procjenjivanje i ocjenjivanje

Velik je izazov u ovome priručniku odgovoriti na pitanje **kako mjeriti opće, generičke kompetencije u izvannastavnim aktivnostima, u neformalnome obliku učenja** te kako učiniti to mjerenje valjanim i pouzdanim. Zato samo predlažemo **smjernice za procjenjivanje i ocjenjivanje**,

ne određujemo strogi metodološki pristup, ali istodobno naglašavamo povezanost ciljeva, ishoda učenja i načina procjenjivanja i ocjenjivanja, kako se to i čini u formalnome obrazovanju.

Razina sudjelovanja/postignuća	Područja	Način procjenjivanja i ocjenjivanja
<p>Sukladno ciljevima, ishodima i kompetencijama, s razinom uključenosti u aktivnosti, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od pasivnog sudjelovanja do liderstva • od individualne koristi do rada u akademskoj/ društvenoj zajednici • od doprinosa akademskom uspjehu do hobija 	<ul style="list-style-type: none"> • npr. jezična, društvena, tehnička, zdravstvena, glazbena, scenska, likovna, sportska i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> • inicijalno (dijagnostičko) - istraživanje potreba studenata (engl. <i>needs analysis</i>), a cilj je procijeniti: <ul style="list-style-type: none"> o razinu kompetencija na početku izvannastavne aktivnosti o razloge uključivanja/prethodno iskustvo o preferencije prema izabranoj izvannastavnoj aktivnosti
		<ul style="list-style-type: none"> • formativno (tijekom izvannastavne aktivnosti), npr. esej i dr.
		<ul style="list-style-type: none"> • sumativno - sukladno ciljevima i ishodima: <ul style="list-style-type: none"> o (e-)portfelj⁷ koji sadrži: <ol style="list-style-type: none"> a. opis kompetencija b. mentorovu ocjenu c. dnevnik s promišljanjem⁸ studenta (engl. <i>reflective diary</i>) - (ne)strukturirani zapis o individualnom ili zajedničkom razmišljanju studenata, kritička promišljanja o aktivnosti i vlastitom odnosu prema njoj, opažanja i dr. <p><i>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje:</i> npr. zadana dužina (engl. <i>word limit</i>), struktura, redovitost unosa, jasnoća zapažanja, dokazi o razvijenoj svijesti, dokazi o promišljanju, samokritičnosti, kreativnosti, etičnosti,</p>

		<p>d. esej s promišljanjem (engl. reflective essay) - gdje se nalazi student u odnosu na postavljena očekivanja, samoprocjena osobnoga napretka/razvojnoga puta, razvijena svijest o tome kako uči i dr.</p> <p><i>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje eseja:</i> npr. struktura, (samo)kritičko promišljanje o osobnom razvoju, o načinu učenja, jasnoća i dr.</p> <p>e. ocjene studenata (peer assessment)</p> <p>f. ankete/evaluacijski upitnik</p> <p>g. izvješća</p> <p>h. nagrade</p> <p>i. i dr.</p>
Priznavanje		<p>1. Zamjena izbornim predmetom/predmetima - max 5% = 9 ECTS-a u okviru 180 ECTS-a ili 6 ECTS-a u okviru 120 ECTS-a.</p> <p>2. Upis u Dopunsku ispravu o studiju/<i>Diploma Supplement</i></p>

7. *Portfelj* je dokument koji svjedoči o studentovu osobnom razvoju, usvajanju znanja i razvijanju generičkih kompetencija

8. Svrha *dnevnika* može biti: zapis iskustva, sredstvo za razvoj (samo)kritičkoga mišljenja i metakognicije, sredstvo za osobni i profesionalni razvoj, dokaz aktivnoga sudjelovanja i razumijevanja procesa učenja te razvitka osjećaja kontrole nad vlastitim učenjem, način procjenjivanja i ocjenjivanja kompetencija u širem smislu u svim oblicima cjeloživotnog učenja i dr.

3.6. Primjer dodjeljivanja ECTS-bodova u izvannastavnoj aktivnosti: demonstrator na predmetu stranog jezika

- nositelj aktivnosti: nastavnik

Silabus se predaje nositelju studijskoga programa.

<i>Naziv aktivnosti</i>	Demonstratura na predmetu <i>strani jezik</i>
<i>vrsta izvođenja izvannastavne aktivnosti</i>	demonstrature/vježbe/suradničko učenje
<i>nositelj aktivnosti</i>	
<i>način izvođenja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • metoda razgovora • metoda usmenoga izlaganja • metoda pisanja • metoda čitanja • metoda promatranja • stvaralačka metoda
<i>trajanje</i>	60 sati (15 tjedana x 4 sata)
<i>broj ECTS-a</i>	2
<i>ciljevi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • razvijanje jezičnih vještina • uklanjanje prepreka uspješnom studiranju
<i>sadržaji</i>	<p>npr. tekstovi, sadržaji koji dokazuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznavanje vokabulara i funkcionalne gramatike, intonacije i izgovora • poznavanje osnovnih značajki pisanoga jezika (formalni, neformalni, znanstveni, novinarski, kolokvijalni i dr.) • poznavanje primjerenoga raspona književnih i neknjiževnih tekstova (životopisi, molbe, izvješća, uvodni članci, eseji, govori itd.) i njihove osnovne značajke • poznavanje osnovnih značajki različitih stilova i registara govornoga i pisanoga jezika (formalni, neformalni, kolokvijalni i dr.) • razumijevanje paralingvističkih komunikacijskih značajki
<i>izvori znanja i kompetencija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • propisana literatura • pripremljene vježbe u obliku uručka • CD

KOMPETENCIJE koje student demonstrator razvija:	opis kompetencije	znanje	vještine	stavovi
učenja i (samo)razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • osnovna znanja o procesu učenja • primjena tih znanja u osobnome razvoju i razvoju studenata 	<ul style="list-style-type: none"> • razina: B2 (samostalni korisnik stranoga jezika) do C1 (iskusni korisnik stranoga jezika)⁹ • poznavanje vokabulara i funkcionalne gramatike, intonacije i izgovora • poznavanje vrsta književnih i neknjiževnih tekstova • poznavanje osnovnih značajki različitih stilova govornoga i pisanoga jezika • razumijevanje paralingvističkih komunikacijskih značajki • ključna načela o učenju i poučavanju 	<p>sposobnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • primjene načela o učenju i poučavanju pri radu sa studentima • pomaganja studentima kako bi povezali prethodna i novostečena znanja sa zadanim ishodima učenja • pomaganja studentima kako bi se uklonile prepreke uspješnom studiranju • rada u paru ili u timu 	<ul style="list-style-type: none"> • razvijen pozitivan stav prema učenju • razvijena svijest o procesu učenja i različitim stilovima učenja • razvijena svijest o raznim vrstama verbalne interakcije • razvijena svijest o društvenim konvencijama i kulturnim aspektima te promjenjivosti jezika u različitim kulturama
savjetovanja/praćenja	<p>student-demonstrator sposoban je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoći studentima kako bi se uklonile prepreke uspješnom studiranju • pratiti akademski uspjeh studenta individualno (engl. one to one) ili u skupini • dati povratnu informaciju vezanu uz rad u određenom jezičnom području • student-demonstrator je facilitator, on pomaže studentima u stjecanju i razvoju jezičnih vještina, postizanju postavljenih ishoda učenja 	<ul style="list-style-type: none"> • znanja i vještine o dinamici skupine i individualnom radu s pojedinim studentom 	<p>sposobnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nadzora, pomaganja, davanja savjeta studentima u procesu postizanja postavljenih ishoda učenja i uklanjanja prepreka uspješnom studiranju • usmjerenosti na ishode učenja i razine kompetencija • pripreme i organiziranja individualnoga rada sa studentom ili u skupini • jačanja timskoga duha (engl. <i>team building</i>) • primanja povratne informacije i reflektivnog pristupa učenju – učenju s promišljanjem 	<ul style="list-style-type: none"> • samopouzdanje pri javnome istupu • otvorenost prema drugom mišljenju i argumentima • uključivanje u argumentiran i kritički dijalog

<p>sposobnost rada i komunikacije u višekulturnoj/višejezičnoj sredini ¹⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stvaranje uvjeta za dodatno učenje obogaćeno različitim podrijetlom, polaznim vrijednostima, jezicima, kulturom • podizanje svijesti o drugim kulturama i drugostima 	<ul style="list-style-type: none"> • poznavanje stranoga jezika • znanje o tome da se, npr. kultura i višejezičnost nalaze u središtu suvremene rasprave o identitetu, o društvenoj koheziji ili razvoju društva i ekonomije zasnovane na znanju 	<p>sposobnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podizanja svijesti o vrijednostima, vjerovanjima u višekulturnoj i višejezičnoj sredini • uključivanja (engl. <i>inclusion</i>) u rad • upravljanja konfliktnom situacijom 	<ul style="list-style-type: none"> • samosvijest o osobnim vrijednostima, vjerovanjima o procesima učenja i poučavanja • razvijena svijest i pozitivan stav prema višekulturnoj i višejezičnoj¹¹ sredini i komunikaciji
---	---	--	---	--

9. Zajednički europski referentni okvir za jezike (2001./2005.)

10. Povećava se broj stranih studenata na sveučilištima.

11. U literaturi i u europskim dokumentima nailazimo na pojmove multiculturalism/multilingualism (dimenzija društva) te pluriculturalism/plurilingualism (dimenzija pojedinca), npr. Kelly, Michael i Michael Grenfell. 2004. European Profile for Language Teacher Education: A Frame of Reference. University of Southampton. Dostupno na: http://ec.europa.eu/languages/documents/doc489_en.pdf ili Cavalli, Marisa, Daniel Coste, Alexandru Crişan i Piet-Hein van de Ven. 2009. Plurilingual and intercultural education. European Commission Directorate General for Education and Culture. Brussels: European Commission.

3.6.1. Metode procjenjivanja i ocjenjivanja studenta demonstratora na predmetu strani jezik

razina uključenosti	područje	način procjenjivanja i ocjenjivanja
<p>U skladu s ciljevima, ishodi- ma i kompetencijama, s razinom uključenosti u ak- tivnosti, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od organiziranja do iz- vođenja demonstratura • od individualne koristi do rada u akademskoj/društ- venoj zajednici 	<p>humanističko, polje: jezikoslovlje, grana: anglisti- ka, romanistika, germanistika i dr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • inicijalno (dijagnostičko) - istraživanje kompetencija studenta, izbor studenata temelji se na inicijalnom istraživanju kako bi se procijenila/procijenili: <ul style="list-style-type: none"> o razina kompetencija na početku izvannastavne aktivnosti o razlozi uključivanja u demonstraturu i prethodno iskustvo o preferencija prema izvannastavnoj aktivnosti
		<ul style="list-style-type: none"> • formativno (tijekom izvannastavne aktivnosti), npr. esej i dr.
		<ul style="list-style-type: none"> • sumativno <ul style="list-style-type: none"> o (e-)portfelj koji sadrži: <ul style="list-style-type: none"> a. opis kompetencija b. mentorovu ocjenu c. dnevnik studenta (engl. <i>reflective diary</i>) – (ne)strukturirani zapis o individualnom ili za- jedničkom promišljanju studenata, kritička promišljanja o aktivnosti i vlastitom odnosu prema njoj, opažanja i dr. <p><i>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje:</i> npr. zadana dužina (engl. <i>word limit</i>), struk- tura, redovitost unosa, jasnoća zapažanja, dokazi o razvijenoj svijesti, dokazi o promišljanju, samokritičnost, kreativnost, etičnost,</p> <ul style="list-style-type: none"> d. esej s promišljanjem (engl. <i>reflective essay</i>) – gdje se nalazi student u odnosu na postavljena očekivanja, samoprocjena osobnoga napretka/razvojnoga puta, razvijene svijesti o tome kako uči i dr. <p><i>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje eseja:</i> npr. struktura, (samo)kritičko promišl- janje o osobnom razvoju, o načinu učenja, jasnoća izražavanja</p> <p><i>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje pisanoga izražavanja na stranom jeziku:</i> ocjena jezika, strukture eseja, sadržaj, sintaksa, kohezija i koherencija</p> <ul style="list-style-type: none"> e. ocjene studenata (<i>peer assessment</i>) f. ankete studenata

<i>Priznavanje</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dodijeljena 2 ECTS-boda • Mogućnost zamjene izbornim predmetom
	<ul style="list-style-type: none"> • Upis u Dopunsku ispravu o studiju/<i>Diploma Supplement</i>

3.7. Primjer dodjeljivanja ECTS-bodova u kroskurikularno povezanoj izvannastavnoj aktivnosti: strani jezik u struci – nositelji aktivnosti: nastavnik i student – projekt studenta

tijekom studijskoga boravka u inozemnoj ustanovi
 Prijedlog projekta predaje se nositelju studijskoga programa.

<i>Naziv izvannastavne aktivnosti</i>	<i>strani jezik u struci (biomedicina, (bio)tehničke, prirodne, društvene, humanističke znanosti, umjetničko područje)</i>
<i>vrsta izvođenja izvannastavne aktivnosti</i>	istraživanje/stručni projekt studenta tijekom studijskog boravka u inozemnoj ustanovi
<i>nositelj aktivnosti</i>	nastavnik
<i>način izvođenja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • metode istraživanja • metode razgovora • stvaralački pristup istraživanju
<i>trajanje</i>	najmanje tri mjeseca
<i>broj ECTS-a</i>	zavisno o trajanju projekta, 1 ECTS-bod = 30 sati
<i>ciljevi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • razvijanje jezičnih vještina • razvijanje i stjecanje kompetencija iz struke • razvijanje svijesti i znanja o povijesnoj, geografskoj i kulturnoj važnosti zemlje domaćina • prezentiranje znanja stečenih u istraživanju na kojem od stranih jezika
<i>sadržaji</i>	<p>npr. sadržaji koji dokazuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poznavanje vokabulara i funkcionalne gramatike, intonacije i izgovora • poznavanje osnovnih značajki pisanoga jezika (formalni, neformalni, znanstveni, novinarski, kolokvijalni i dr.) • struke
<i>izvori znanja i kompetencija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • referentna literatura vezana za područje istraživanja

KOMPETENCIJE koje student razvija:	opis kompetencije	znanje	vještine	stavovi
učenja i istraživanja	<ul style="list-style-type: none"> • osnovna znanja o procesu istraživanja • nadgradnja nastavnoga procesa • znanja o struci • primjena tih znanja za osobni i profesionalni razvoj 	<ul style="list-style-type: none"> • razina: B2 (samostalni korisnik stranoga jezika) do C1 (iskusni korisnik stranoga jezika) • poznavanje vokabulara i funkcionalne gramatike, intonacije i izgovora • poznavanje vrsta tekstova • poznavanje osnovnih značajki različitih stilova govorenoga i pisanoga jezika • razumijevanje paralingvističkih komunikacijskih značajki 	sposobnost: <ul style="list-style-type: none"> • organiziranja i planiranja • analize i sinteze • pretraživanja • prikupljanja informacija i ključnih elemenata • upravljanja projektom • percipiranja i rješavanja problema • procjene situacije • usmene i pisane komunikacije na stranom jeziku • kreativnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • razvijen pozitivan stav prema učenju kroz istraživački projekt • razvijena svijest o procesu učenja i različitim stilovima učenja • razvijena svijest o raznim vrstama verbalne interakcije • razvijena svijest o društvenim konvencijama i kulturnim aspektima te promjenjivosti jezika u različitim kulturama
rada i komunikacije u višekulturnoj/višejezičnoj sredini	<ul style="list-style-type: none"> • stvaranje uvjeta za dodatno učenje obogaćeno različitim kontekstom, jezicima, kulturama • podizanje svijesti o drugim kulturama i drugostima 	<ul style="list-style-type: none"> • poznavanje stranoga jezika • znanje o tome da se npr. kultura i višejezičnost nalaze u središtu suvremene rasprave o identitetu, društvenoj koheziji ili razvoju društva i ekonomije zasnovane na znanju 	<ul style="list-style-type: none"> • priprema i organiziranje istraživanja • interdisciplinarnе suradnje • samoinicijativnosti • podizanja svijesti o vrijednostima, vjerovanjima u višekulturnoj i višejezičnoj sredini • uključivanja (engl. inclusion) u rad • upravljanja konfliktnom situacijom 	<ul style="list-style-type: none"> • razvijena svijest i pozitivan stav prema višekulturnoj i višejezičnoj sredini i komunikaciji • samopouzdanje pri javnome istupu • otvorenost prema drugom mišljenju i argumentima • uključivanje u argumentiran i kritički dijalog

3.7.1. Metode procjenjivanja i ocjenjivanja studenta u kroskurikularno povezanoj izvannastavnoj aktivnosti: strani jezik u struci (projekt studenta tijekom studijskoga boravka u inozemnoj ustanovi)

razina uključenosti	područje	način procjenjivanja i ocjenjivanja
<p>U skladu s ciljevima, ishodima i kompetencijama te razinom uključenosti u aktivnosti, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od organiziranja do izvođenja projekta • od individualne koristi do rada u akademskoj/društvenoj zajednici 	<p>područje struke i humanističko područje, polje: jezikoslovlje, grana: anglistika, romanistika, germanistika i dr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • inicijalno (dijagnostičko) – istraživanje kompetencija studenta temelji se na inicijalnom istraživanju kako bi se procijenila/procijenili: <ul style="list-style-type: none"> o razina kompetencija na početku izvannastavne aktivnosti o razlozi uključenja u istraživački projekt i prethodno iskustvo
		<ul style="list-style-type: none"> • formativno (tijekom izvannastavne aktivnosti), bilješke tijekom istraživačkoga procesa, eseji i dr.
		<ul style="list-style-type: none"> • sumativno <ul style="list-style-type: none"> o (e-)portfelj koji sadrži: <ul style="list-style-type: none"> g. opis kompetencija h. mentorovu ocjenu i. dnevnik studenta (engl. <i>reflective diary</i>) – (ne)strukturirani zapis o individualnom ili zajedničkom promišljanju studenata, kritička promišljanja o aktivnosti i vlastitom odnosu prema njoj, opažanja i dr. <u>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje:</u> npr. zadana dužina (engl. <i>word limit</i>), struktura, redovitost unosa, jasnoća zapažanja, dokazi o razvijenoj svijesti, dokazi o promišljanju, samokritičnost, kreativnost, etičnost. j. research paper k. esej s promišljanjem (engl. <i>reflective essay</i>) – gdje se nalazi student u odnosu na postavljena očekivanja, samoprocjena osobnoga napretka/razvojnoga puta, razvijene svijesti o tome kako učim i dr. <u>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje eseja:</u> npr. struktura, (samo)kritičko promišljanje o osobnom razvoju, o načinu učenja, jasnoća izražavanja. <u>Razvijeni kriteriji za procjenjivanje i ocjenjivanje pisanoga izražavanja na stranom jeziku:</u> ocjena jezika, strukture eseja, sadržaja, sintakse, kohezije i koherencije l. prezentacija projekta

<i>Priznavanje</i>		<ul style="list-style-type: none">• Dodijeljena 2 ECTS-boda• Mogućnost zamjene izbornim predmetom
		<ul style="list-style-type: none">• Upis u Dopunsku ispravu o studiju/<i>Diploma Supplement</i>

4. OSIGURANJE KVALITETE

Osnovni je uvjet ponuditi sadržaje izvannastavnih aktivnosti s jasno definiranim ciljevima, ishodima učenja i razvijenim metodama procjenjivanja i ocjenjivanja. Referentna točka kvalitete učenja u neformalnom obliku su standardi razina kompetencija koje se razvijaju, procjenjuju i ocjenjuju u formalnome obliku učenja.

Kvalitetu će mjeriti i:

- a. Ured za kvalitetu Sveučilišta u Rijeci
- b. Vanjsko vrednovanje
- c. Samoanaliza (SWOT)

Svrha je samoanalize (SWOT) promatrati Sveučilište u Rijeci kao sustav koji oslikava snage i slabosti postupka planiranja, organiziranja i priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS bodove te koji upozorava na mogućnosti i prijetnje koje će potencijalno imati utjecaja na buduće planirane aktivnosti sastavnica Sveučilišta u Rijeci.

Snaga (S)

- znatan ljudski i materijalni potencijal za priznavanje fleksibilnih oblika učenja na SuRi
- stalan porast svijesti o značenju cjeloživotnoga učenja i o potrebi uvođenja fleksibilnijih oblika učenja u okviru akademske zajednice
- sustavno djelovanje kako bi se osigurala fleksibilnost i transparentnost čimbenika važnih za razvoj kompetencija studenata
- orijentacija na studenta kao središnjega člana obrazovnoga procesa (engl. *student centred learning*) i toj se paradigmi trebaju prilagođavati ostali resursi (vrijeme, mjesto i način učenja te sustav znanstvenih istraživanja i eksperimentalnoga razvoja [ZIR-a])
- sustavno djelovanje na razvoj unutrašnje i vanjske motivacije studenata
- aktivno djelovanje u pravcu uklanjanja prepreka uspješnom studiranju studenata na sastavnicama SuRi
- potpora izgradnji sustava za priznavanje ECTS bodova među sastavnicama te uključivanju ovih aktivnosti u Dopunsku ispravu o studiju (*Diploma Supplement*)
- mogućnost zamjene ECTS-bodova izbornih predmeta ECTS-bodovima ostvarenima u izvannastavnim aktivnostima
- podrška priznavanju izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove izražena u strateškim dokumentima SuRi

Slabost/rizik (W)	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak interakcije akademske zajednice s ostalim razinama obrazovanja kako bi se fleksibilni oblici učenja integrirali u sustav osposobljavanja studenata za svijet rada • nedostatak dobre prakse i iskustva vrednovanja kompetencija u izvannastavnim aktivnostima • nedostatak priručnika, Pravilnika o priznavanju izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove te pravnoga okvira temeljem kojega bi sastavnice SuRi mogle uspješno ostvariti ciljeve ovih aktivnosti • nedovoljno zanimanje i/ili motiviranost nastavnika i studenata za neformalni tip učenja • nedovoljna atraktivnost ponuđenih izvannastavnih aktivnosti • visoka razina subjektivnosti pri procjeni kompetencija stečenih u izvannastavnim aktivnostima
Mogućnosti (O)	<ul style="list-style-type: none"> • iskustva domaće i međunarodne dobre prakse • priprema pravnog okvira koji će regulirati priznavanje fleksibilnih oblika učenja • umrežavanje na regionalnom, nacionalnom i globalnom planu • pozitivne promjene javnog mijenja o značenju priznavanja fleksibilnih tipova učenja za sve kvalifikacije • znatnije otvaranje gospodarstva i javnoga sektora za suradnju s akademskom zajednicom i studentima • korištenje sredstava fondova EU za financiranje i razvoj sustava priznavanja fleksibilnih tipova učenja
Prijetnje (T)	<ul style="list-style-type: none"> • nesigurnost i nekonzistentnost u financiranju programa • nepostojanje, nedostatak i/ili neusklađenost propisa kao podrške priznavanju fleksibilnih tipova učenja • otpor određenih ciljnih skupina provođenju priznavanja fleksibilnih oblika učenja • javni sektor i/ili gospodarski subjekti ne podupiru i ne prihvaćaju ovu inicijativu • nedostatak globalne podrške javnosti • nedorečenost u provođenju Bolonjskoga procesa u Republici Hrvatskoj, ali i u svijetu

ZAVRŠNE MISLI

U uvodu smo rekli da ne nudimo lijek, ne jamčimo uspjeh, ne nudimo priručnik koji ograničava akademsku slobodu, ali i ne zagovaramo *status quo*. Prepoznavamo važnost i naglašavamo potrebu planiranja, razvijanja i priznavanja neformalnih oblika učenja kao dijela studijskih programa ili dodatka programima. Pri tome treba voditi računa da je ovdje iznesen samo model, da su ovo samo smjernice kako razviti plan i program (silabus) izvannastavnih aktivnosti u kojima bi student ostvario ECTS-bodove. Ovo je prijedlog kako dodijeliti ECTS bodove kroz institucionalno organizirani, ali neformalni oblik učenja, s jasno određenim ciljevima, sadržajima, ishodima učenja, načinima procjenjivanja i ocjenjivanja, trajanjem i brojem ECTS-a.

Ovim priručnikom i budućim pratećim Pravilnikom o priznavanju ECTS-bodova kroz izvannastavne aktivnosti željeli bismo ponuditi „paket“ koji osigurava stratešku, pedagošku i pravnu provedbu priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove u koje se student uključuje tijekom studiranja. Istodobno smo svjesni izazova uvođenja nove paradigme i mogućih prepreka njezinoj implementaciji: nedostatku znanja, vještina, autonomnosti ili nečega drugog.

Međutim, ovaj priručnik može biti i dio širega procesa i angažiranosti koja podrazumijeva otvorenost akademske prema lokalnoj zajednici, pružanje prilika za nadgradnju, za stjecanje dodatnih kompetencija u programima izvannastavnih aktivnosti. Kompetencije koje predstavljamo ovim priručnikom izravno se uključuju u sve kvalifikacije i time ostvaruju važan element Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO a).

Preostaje nam još razviti i priručnik kojim bi se, osim **izvannastavnih aktivnosti kao dijela ili dodatka studijskim programima**, prikazao i način priznavanja **aktivnosti izvan nastave, izvan studijskoga programa i/ili izvan sastavnice**, kao što su npr. ljetne škole, volontiranje, organiziranje sportskih natjecanja i dr.

LITERATURA

Council of Europe. 2001. *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press / *Zajednički europski referentni okvir za jezike - učenje, poučavanje i vrednovanje*. 2005. Zagreb: Školska knjiga.

ECTS-Users' Guide. 2009. Dostupno na:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/ects/guide_en.pdf

ECTS-Users' Guide Draft Version 2014.

European Commission. 2001. *Making a European area of lifelong learning a reality*. Brussels: Commission of the European Communities. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>, pristup 15. lipnja 2013.

Europski parlament i savjet. 2006. Preporuka o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje od 18. prosinca (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key competences for lifelong learning, *Official Journal of the European Union* (2006/962/EC)). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>, pristup 10. veljače 2014.

European Commission. 2004. *Implementation of "Education and Training 2010", Working group B, Key competences for lifelong learning, A European Reference*

Framework. November. (Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje. *Europski referentni okvir*. Prevela mr. sc. Zlata Pavić za potrebe Agencije za odgoj i obrazovanje). Dostupno na: http://formacion.educalab.es/eva2013/pluginfile.php/2331/mod_resource/content/2/Key%20competences%20for%20lifelong%20learning.%202004, pristup 11. veljače 2014.

Europska mreža politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja (ELGPN). 2012. *Europske politike cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja: Izvješće o napretku za razdoblje 2011. - 2012. Kratko izvješće*. Sveučilište Jyväskylä, Finska: Finski institut za istraživanja u obrazovanju (FIER). Zagreb 2013. Dostupno na: http://ktl.jyu.fi/img/portal/23552/HR_Short_report_web.pdf?cs=1361521433, pristup 15. listopada 2013.

González, Julia i Robert Wagenaar (ur.). 2005. *Tuning Educational Structures in Europe II: Universities' Contribution to the Bologna Process*. University of Deusto, University of Groningen. Dostupno na: www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index_english.html, pristup 30. svibnja 2013.

Kovač, Vesna i Svjetlana Kolić-Vehovec. 2008. *Ishodi učenja. Akcijski plan za definiranje ishoda učenja. Izrada nastavnih programa prema pristupu temeljenom na ishodima učenja. Priručnik za nastavnike*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. 2013. *Zakon o*

Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. Zagreb. Dostupno na: <http://www.kvalifikacije.hr/Default.aspx>, pristup 20. listopada 2013

Phillipson, Robert. 2009. English in higher education, panacea or pandemic? U Peter Harder (ur.) *English in Denmark: Language policy, internationalization and university teaching, volume 9 of Angles of the English-speaking world*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press & the University of Copenhagen, str. 29-57.

Supek, Rudi. 1968. *Ispitivanje javnog mnijenja*. Drugo prošireno izdanje. Zagreb: Naprijed.

Stručno vijeće Centra za studije. 2011. *Preporuka o priznavanju izvannastavnih aktivnosti tijekom kojih studenti stječu relevantne kompetencije*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.

UNESCO. 2012. *UNESCO Guidelines for the Recognition, Validation and Accreditation*. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

Von Hebel, Manfred , Paul Kloosterman i Darko Marković. 2009. *Youthpass vodič. Education and Culture. Youth in Action*. Bonn: SALTO-YOUTH Training and Cooperation Resource Centre. Dostupno na: <http://www.mobilnost.hr>, pristup 20. listopada 2013.

Vlada Republike Hrvatske. 2013. *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Radni materijal, rujan. Zagreb. Dostupno na: http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/strategije/strategija_obrazovanja_znanosti_i_tehnologije_radni_materijal_rujan_2013, pristup 15. listopada 2013.

Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013.

Zakon o obrazovanju odraslih, pročišćeni tekst zakona, NN 17/07, 107/07, 24/10.

Dodatna literatura

Vijeće Europske unije. 2012. *Preporuka o vrednovanju neformalnog i informalnog učenja* od 20. prosinca 2012. (2012/C 398/01), (The Council of the European Union. *Council Recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning* (2012/C 398/01). Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EN:pdf>, pristup 10. veljače 2014.

Europski centar za razvoj strukovnog osposobljavanja (CEDEFOP). 2009. *Europski vodič o vrednovanju neformalnog i informalnog učenja (European guidelines for validating non-formal and informal learning)*. Dostupno na: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf , pristup 10. veljače 2014.

Prawelska-Skrzypek, Grażyna, Beata Jałocha, Marina Shapira, Jamie Brogan, Pascal Lafont, Marcel Pariat, Nina Vranešević Marinić i Vanja Ivošević. 2013. *Priznavanje prethodnog učenja u visokom obrazovanju - izazovi oblikovanja sustava*. Projekt EK „Sveučilišni centri priznavanja prethodnog učenja - povezivanje visokog obrazovanja sa strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem“. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.

POJMOVNIK

Cjeloživotno učenje	(engl. <i>Lifelong Learning</i>) su svi oblici učenja tijekom života kojima je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Cjeloživotno obrazovanje	(engl. <i>Lifelong Education</i>) obuhvaća samo organizirano učenje, a cjeloživotno učenje širi je koncept koji uključuje i nenamjerno, neorganizirano i spontano stjecanje znanja.
ECTS	U okviru projekta Tuning preinačen je koncept Europskoga sustava prijenosa bodova – European Credit Transfer System (ECTS) u Europski sustav prijenosa i akumulacije bodova (engl. European Credit Transfer and Accumulation System), u kojem bodovi više nemaju relativnu nego apsolutnu vrijednost i povezani su s ishodima učenja (ECTS-Users' Guide 2009).
Europski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje	(engl. <i>European Qualifications Framework for Lifelong Learning</i> , EQF) instrument je uspostave razina kvalifikacija radi prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih kvalifikacijskih okvira (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Hrvatski kvalifikacijski okvir	(engl. <i>Croatian Qualifications Framework</i> , CROQF) instrument je uređenja sustava kvalifikacija u Republici Hrvatskoj koji osigurava jasnoću, pristupanje stjecanju, utemeljeno stjecanje, prohodnost i kvalitetu kvalifikacija, kao i povezivanje razina kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s razinama kvalifikacija EQF a i QF EHEA te posredno s razinama kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim zemljama (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Formalno učenje	(engl. <i>formal learning</i>) je organizirana aktivnost ovlaštene pravne ili fizičke osobe koja se izvodi prema odobrenim programima radi stjecanja i unapređivanja kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Informalno učenje	(engl. <i>informal learning</i>) neorganizirana je aktivnost stjecanja kompetencija iz svakodnevnih iskustava te drugih utjecaja i izvora iz okoline za osobne, društvene i profesionalne potrebe (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013). Informalno učenje odnosi se na oblike neinstitucionalnog učenja, bilo da se odvijaju ciljano ili nenamjerno/nesvjesno (Prawelska-Skrzypek i dr. 2013, str. 11).

Ishodi učenja	iskazi su kojima se izražava što student treba znati, razumjeti i/ili biti u stanju pokazati nakon što završi određeni proces učenja. Pri formuliranju ishoda učenja važno je precizno izraziti željenu aktivnost studenata kojom će demonstrirati stečeno znanje ili vještinu (Kovač i Kolić-Vehovec 2008, str. 12).
Ključne kompetencije	prenosivi su multifunkcionalni sklop znanja, vještina i stavova koji su potrebni svim pojedincima za njihovu osobnu realizaciju i razvitak, uključivanje u društvo i zapošljavanje. Treba ih razviti do kraja obveznog obrazovanja ili izobrazbe i predstavljaju temelj za daljnje učenje kao dio cjeloživotnog učenja (Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje, Europski referentni okvir, studeni 2004., str. 6/engl. <i>Implementation of "Education and Training 2010", Working group B, Key competences for lifelong learning, A European Reference Framework</i> , str. 6).
Kompetencije	Kompetencije predstavljaju kombinaciju znanja i njihove primjene (vještina), stavova i odgovornosti koje opisuju ishodi učenja obrazovnog programa (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013)..
Kvalifikacija	(engl. <i>qualification</i>) naziv je za objedinjene skupove ishoda učenja određenih razina, obujma, profila, vrste i kvalitete. Dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Neformalno učenje	(engl. <i>non-formal learning</i>) organizirana je aktivnost učenja kojoj je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a ne dokazuje se javnom ispravom (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013). Neformalno učenje obuhvaća sve institucionalne oblike učenja povrh kurikula obrazovanja i osposobljavanja nakon kojih se stječu kvalifikacije (Prawelska-Skrzypek i dr. 2013, str. 11).
Opće kompetencije	(engl. <i>generic competences</i>) trebaju posjedovati svi koji završe određenu razinu obrazovanja, bez obzira na znanost ili struku kojom se bave (npr. znanje stranog jezika, primjena znanja u praksi, informatička ili informacijska pismenost). U okviru projekta <i>Tuning</i> definirane su tri skupine općih kompetencija – instrumentalne, interpersonalne i sistemske. Prema rezultatima istraživanja provedenog u okviru projekta <i>Tuning</i> , u kojem je sudjelovalo 101 sveučilište, prema mišljenju diplomiranih studenata i poslodavaca, najvažnije kompetencije koje treba razvijati su: <i>spособnost analize i sinteze, sposobnost učenja, rješavanje pro-</i>

	<i>blema, sposobnost za primjenu znanja u praksi, sposobnost prilagodbe novoj situaciji, briga za kvalitetu, vještine upravljanja informacijama, sposobnost za samostalan rad i timski rad (González i Wagenaar 2005).</i>
Priznavanje prethodnog učenja	(engl. <i>recognition of prior learning - RPL</i>) obuhvaća priznavanje, vrednovanje i akreditaciju (engl. <i>recognition, validation and accreditation</i>) svih oblika ishoda učenja kako bi se omogućila jasnija vidljivost i uvažavanje cjelokupnog spektra kompetencija (znanja, vještina i stavova) stečenih u različitim situacijama, na različite načine te u različitim životnim razdobljima (UNESCO, 2012).
Registar	je ključni instrument osiguravanja kvalitete u kojem će se nalaziti standardi kvalifikacija povezani sa standardima zanimanja. Registar se uspostavlja za potrebe sustava vođenja podataka o skupovima ishoda učenja, standardima zanimanja, standardima kvalifikacija, programima za stjecanje i vrednovanje skupova ishoda učenja, programima za vrednovanje skupova ishoda učenja, programima za stjecanje kvalifikacija te drugih podataka od interesa, radi njihova povezivanja i usklađivanja (Zakon o HKO, NN 22/2013., Čl. 13).
Samousmjereno učenje	odraslih označava aktivnosti u kojima odrasla osoba samostalno uspostavlja kontrolu nad procesom učenja kao i odgovornost za rezultate učenja (Zakon o obrazovanju odraslih, pročišćeni tekst zakona, NN 17/07, 107/07, 24/10).
Standard kvalifikacije	(engl. <i>qualification standard</i>) je sadržaj i struktura određene kvalifikacije. Uključuje sve podatke koji su potrebni za određivanje razine, obujma i profila kvalifikacije te podatke koji su potrebni za osiguravanje i unapređenje kvalitete standarda kvalifikacije (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Standard zanimanja	(engl. <i>occupational standard</i>) je popis svih poslova koje pojedinac obavlja u određenom zanimanju i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).
Stručne kompetencije	(engl. <i>subject specific competences</i>) definiraju se za svaku struku ili područje studija i u tom su smislu uže, povezane su s određenim akademskim područjem i svojstvene su pojedinom studijskom programu. U području stručnih kompetencija neophodan je dijalog i usuglašavanje unutar određene struke, radi međusobne prepoznatljivosti kurikula i priznavanja dijelova studija ili završnih kvalifikacija prilikom mobilnosti studenata. Usuglašavanje ne podrazumijeva izradu identičnih kurikula, planova i programa, već se odnosi na zajedničko definiranje izlaznih općih i stručnih kompetencija na društveno prihvatljivoj razini učinka (González i Wagenaar 2005).

Znanja

se odnose na činjenična i teorijska, odnosno na stečene zasebne informacije te njihovo povezivanje. Stečene informacije mogu biti pojmovi, njihove definicije te druga znanja koja sama po sebi ne otvaraju jednoznačnu mogućnost stvaranja novih informacija na temelju ograničenoga broja postojećih informacija. Povezivanje zasebnih informacija može se odnositi na različite teorije, modele te druga znanja kojima se otvara mogućnost jednoznačnoga stvaranja novih zasebnih informacija (Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, NN 22/2013).

PRILOG A

Okvir ključnih kompetencija u društvu koje se zasniva na znanju (European Commission. 2004. *Implementation of "Education and Training 2010", Work programme, Key competences for lifelong learning, A European Reference Framework*, str. 9-19, (Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje. *Europski referentni okvir*. Prevela mr. sc. Zlata Pavić za potrebe Agencije za odgoj i obrazovanje).

1. Komunikacija na materinskom jeziku

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Komunikacija je sposobnost izražavanja i tu-mačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pisanom obliku u cijelom nizu društvenih i kulturnih okolnosti – posao, dom i slobodno vrijeme.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Solidno znanje osnovnoga rječnika, funkcionalne gramatike i stila, funkcija jezika. • Svijest o raznim vrstama verbalne interakcije (razgovori, intervjui, rasprave itd.) i osnovnim značajkama različitih stilova i registara govornoga jezika. • Razumijevanje paralingvističkih značajki komunikacije (kvaliteta glasa, izraz lica, držanje tijela i izražavanje pokretima). • Svijest o različitim vrstama književnoga teksta (bajke, mitovi, legende, pjesme, lirska poezija, kazalište, kratke priče, romani) i njihove osnovne značajke i vrste neknjiževnih tekstova (životopisi, molbe, izvješća, uvodni članci, eseji, govori itd.) i njihove osnovne značajke. • Razumijevanje osnovnih značajki pisanoga jezika (formalni, neformalni, znanstveni, novinarski, kolokvijalni itd.). • Svijest o promjenjivosti jezika i oblicima komunikacije tijekom vremena i u različitim zemljopisnim, društvenim i komunikacijskim okruženjima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, razumijevanje ili omogućavanje razumijevanja raznih poruka u raznim situacijama i u različite svrhe. Komunikacija uključuje sposobnost slušanja i razumijevanja raznih govornih poruka u mnoštvu komunikacijskih situacija te sposobnost konciznog i jasnog govorenja. Uključuje i sposobnost praćenja uspješnosti poruke, kao i sposobnost započinjanja, održavanja i okončanja razgovora u raznim komunikacijskim situacijama. • Sposobnost čitanja i razumijevanja različitih tekstova, prihvaćanje strategija primjerenih raznim svrhama čitanja (čitanje radi informiranja, učenja ili užitka) i raznim vrstama teksta. • Sposobnost pisanja raznih vrsta tekstova u različite svrhe, praćenje procesa pisanja (od koncepta do korekture). • Sposobnost pretraživanja, prikupljanja i procesuiranja pisanih informacija, podataka i pojmova da bi ih se moglo koristiti u proučavanju i sustavnom organiziranju znanja. Sposobnost razlikovanja relevantnih od irelevantnih informacija pri slušanju, govorenju, čitanju i pisanju. • Sposobnost formuliranja vlastitih argumenata u govoru i pismu na uvjerljiv način i potpunog uvažavanja drugih stajališta iznijetih u pisanom ili usmenom obliku. • Vještine potrebne za korištenje pomoćnih sredstava (poput bilješki, shema, karata) s ciljem proizvodnje, predstavljanja ili razumijevanja složenih tekstova u pisanom ili usmenom obliku (govori, razgovori, upute, intervjui, rasprave). 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj <u>pozitivnog stava prema materinskom jeziku</u>, njegovo prihvaćanje kao potencijalnog sredstva osobnog i kulturnog obogaćivanja. • Sklonost otvorenom pristupanju tuđem mišljenju i argumentima te uključivanje u <u>konstruktivan i kritički dijalog</u>. • Samopouzdanje u javnome obraćanju. • Spremnost da težimo <u>estetskoj kvaliteti</u> izražavanja koja nadilazi isključivo tehničku preciznost riječi/izraza. • Razvijanje <u>ljubavi prema književnosti</u>. • Razvijanje pozitivnog stava prema <u>međukulturnoj komunikaciji</u>.

2. Komunikacija na stranom jeziku

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Komunikacija na stranom jeziku je sposobnost razumijevanja, izražavanja i tumačenja misli, osjećaja i činjenica u usmenom i pisanom obliku u primjerenom nizu društvenih okolnosti – na poslu, kod kuće, u slobodno vrijeme, u obrazovanju i izobrazbi – na jezicima koji nisu materinski jezik i na kojima se ne podučava u školi, u skladu sa željama i potrebama pojedinca.¹²</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznavanje vokabulara, funkcionalne gramatike, intonacije i izgovora. • Svijest o raznim vrstama verbalne interakcije (npr. razgovori licem u lice ili telefonski razgovori, intervjui itd.). • Poznavanje primjerenog raspona književnih i neknjiževnih tekstova (npr. kratke priče, pjesme, novinski članci i članci u časopisima, mrežne stranice, upute, pisma, kratka izvješća itd.). • Razumijevanje osnovnih značajki različitih stilova i registara govornog i pisanog jezika (formalni, neformalni, novinarski, kolokvijalni itd.). • Svijest o društvenim konvencijama i kulturnim aspektima te promjenjivosti jezika u različitim zemljopisnim, društvenim i komunikacijskim okruženjima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost slušanja i razumijevanja govornih poruka u primjerenom nizu komunikacijskih situacija (teme koje su bliske, od osobnog interesa ili relevantne za svakodnevni život). • Sposobnost započinjanja, održavanja i okončanja razgovora o temama koje su bliske, od osobnoga interesa ili relevantne za svakodnevni život. • Sposobnost čitanja i razumijevanja nestručnih pisanih tekstova o nizu tema ili u nekim slučajevima, stručnih tekstova s bliskoga područja i pisanje raznih vrsta tekstova u različite svrhe u primjerenom nizu situacija. • Primjerena upotreba pomoćnih sredstava (npr. bilježaka, dijagrama, karata) kako bi se razumjeli ili proizveli pisani ili govorni tekstovi (npr. razgovori, upute, intervjui, govori). • Sposobnost započinjanja, održavanja odgovarajućega niza autonomnih aktivnosti učenja jezika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osjetljivost za <u>kulturne razlike</u> i otpor prema stereotipima. • Zanimanje i znatiželja glede jezika općenito (uključujući susjedne, regionalne, manjinske ili klasične jezike, znakovni jezik itd.) i zanimanje za <u>međukulturnu komunikaciju</u>.

12. S obzirom na bogatstvo europskih jezika koji se uče kao strani jezici i na različitost situacija u kojima pojedinci upotrebljavaju te jezike, stupci koji se odnose na znanje, vještine i stavove imaju za cilj dati osnovne elemente komunikacijske kompetencije na stranim jezicima. Što se svladavanja jezika tiče, referentne razine predstavljene su u „Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike“ (ZEROJ) – (Common European Framework of Reference for Languages CEFRL, 2001).

3.1. Matematička pismenost

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Na najosnovnijoj razini matematička pismenost¹³ uključuje sposobnost zbrajanja i oduzimanja, množenja i dijeljenja, izračunavanja postotaka i omjera kod mentalnog i pisanog računanja u svrhu rješavanja problema</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Temeljito znanje i razumijevanje brojeva i mjera te sposobnost njihova korištenja u nizu svakodnevnih situacija temeljna je vještina koja uključuje osnovne metode računanja te razumijevanje osnovnih oblika matematičkoga prikazivanja poput grafikona, formula i statistike. 	<p>Sposobnost primjene osnovnih elemenata matematičke pismenosti, poput</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbrajanja i oduzimanja; • množenja i dijeljenja; • izračunavanja postotaka i omjera; • mjernih jedinica i mjera da bi se pristupilo rješavanju problema u svakodnevnome životu, npr.: • vođenje kućnoga proračuna (izjednačavanje prihoda i rashoda, planiranje, štednja); • kupovanje (usporedba cijena, poznavanje mjernih jedinica i mjera, vrijednost novca); • putovanje i slobodno vrijeme dovođenje u vezu udaljenosti i trajanja putovanja; usporedba valuta i cijena). 	<ul style="list-style-type: none"> • Spremnost da se nadvlada „strah od brojeva“. • Spremnost za numeričko izračunavanje kako bi se rješavali problemi u svakodnevnome radu i obiteljskome životu.
<p><i>Daljnjim razvitkom matematičke kompetencije¹⁴ ona ovisno o kontekstu uključuje sposobnost i spremnost za korištenje matematičkih oblika mišljenja (logičko i prostorno razmišljanje) i prikazivanje (formula, modela, konstrukcija, grafikona/dijagrama) koji imaju univerzalnu primjenu pri objašnjavanju i opisivanju stvarnosti.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Temeljito poznavanje matematičkih pojmova i koncepata, uključujući najrelevantnije geometrijske i algebarske teoreme. • Poznavanje i razumijevanje vrsta pitanja na koja matematika može ponuditi odgovor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost da se slijedi i procjenjuje lanac tuđih argumenata i da se otkriju osnovne zamisli u danom nizu argumenata (posebice dokazi) itd. • Sposobnost baratanja matematičkim simbolima i formulama, dekodiranjem i tumačenjem matematičkoga jezika te razumijevanje njegova odnosa prema prirodnom jeziku. Sposobnost komuniciranja u matematici i o matematici. • Sposobnost matematičkoga razmišljanja i rezoniranja (ovladavanje matematičkim načinima razmišljanja; apstrahiranje i generaliziranje gdje je to relevantno za pitanje te matematičko modeliranje (tj. analiziranje i stvaranje modela) upotrebom i primjenom postojećih modela na postavljena pitanja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poštovanje istine kao temelja matematičkoga razmišljanja. • Spremnost za pronalaženje razloga da bi se potkrijepile nečije tvrdnje. • Spremnost prihvaćanja ili odbijanja tuđega mišljenja na temelju valjanih (ili nevaljanih) razloga ili dokaza.

		<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost razumijevanja i primjene (dekodiranje, tumačenje i razlikovanje) raznih vrsta prikazivanja matematičkih problema, fenomena i situacija, odabir i zamjena načina prikazivanja ako i kada je to potrebno. • Sklonost kritičkome razmišljanju; sposobnost razlikovanja tipova matematičkih izjava (razlikovanje tvrdnje od pretpostavke itd.); razumijevanje matematičkih dokaza i doseg ograničenja određenoga koncepta. • Sposobnost korištenja pomoćnih sredstava i oruđa (uključujući IT). 	
--	--	--	--

13. Osnovna matematička pismenost („računanje“) temeljna je vještina za svako daljnje učenje u drugim područjima ključnih kompetencija.

14. Matematika, naravno, podrazumijeva mnogo više od pukog koncepta broja. „Matematičko ponašanje“ odnosi se na opisivanje stvarnosti konstruiranjem i univerzalno primjenjivim procesima. Najbolje se može opisati kombinacijom vještina i stavova. Definicija naglašava važnost „matematičke aktivnosti“ i prihvaća „veze sa stvarnošću“ kao trajni naglasak matematičkoga obrazovanja.

3.2. Znanstvena i tehnološka kompetencija

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Znanstvena kompetencija je sposobnost i spremnost da se upotrijebe znanja i metodologija koji se koriste u znanosti da bi se objasnio svijet prirode. Tehnološka kompetencija tumači se kao primjena znanja da bi se promijenilo prirodno okruženje kako bi se odgovorilo na uočene čovjekove želje ili potrebe.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznavanje osnovnih načela svijeta prirode, tehnologije te tehnoloških proizvoda i procesa. • Razumijevanje odnosa između tehnologije i drugih područja: znanstveni napredak (npr. u medicini), društvu (vrijednosti, moralna pitanja), kulturi (npr. multimediji), ili okruženju (zagađenost, održivi razvoj). 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost primjene tehnoloških alata i strojeva te znanstvenih podataka i spoznaja da bi se postigao neki cilj ili donio zaključak. • Sposobnost prepoznavanja osnovnih značajki znanstvenoga istraživanja. • Sposobnost prenošenja zaključaka i argumenata koji su do njih doveli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Znatiželja i kritičko poimanje znanosti i tehnologije uključujući pitanja sigurnosti i zaštite te etička pitanja. • Pozitivan, ali kritički stav prema upotrebi stvarnih informacija i svijest o potrebi logičnoga postupka u donošenju zaključaka. • Spremnost za stjecanje znanstvenoga znanja i zanimanje za znanost te znanstvenu i tehnološku karijeru.

4. Digitalna kompetencija

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Digitalna kompetencija uključuje sigurno i kritičko korištenje tehnologije informacijskoga društva (TID)¹⁵ na poslu, u slobodno vrijeme i u komunikaciji.</i></p> <p><i>Te su kompetencije povezane s logičkim i kritičkim razmišljanjem, s visoko razvijenim vještinama služenja informacijama i razvijenim vještinama komuniciranja.</i></p> <p><i>Na najosnovnijoj razini (IKT) vještine uključuju korištenje multimedijske tehnologije za pronalazak, pristup, pohranu, proizvodnju, predstavljanje i razmjenu informacija te komuniciranje i sudjelovanje na internetu.</i></p>	<p>Temeljito poznavanje prirode, uloge i mogućnosti tehnologija informacijskog društva (TID) u svakodnevnim situacijama uključuje¹⁶:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razumijevanje glavnih računalnih aplikacija, uključujući obradu teksta, tablični kalkulator, baze podataka, pohranu i upravljanje podacima; • Svijest o mogućnostima koje nudi internet i komuniciranje putem elektroničkih medija (e pošta, video-konferencije, ostali mrežni alati); razlika između stvarnoga i virtualnoga svijeta; • Razumijevanje potencijala TID-a kao potpore za kreativnost i inovacije za osobnu realizaciju, uključivanje u društvo i zapošljavanje; • Osnovno razumijevanje pouzdanosti i valjanosti dostupnih informacija (dostupnost/prihvatljivost) i svijest o potrebi poštovanja etičkih načela pri interaktivnom korištenju TID-a. 	<p>Budući da TID ima mnoštvo primjena u svakodnevnom životu, kao što su aktivnosti učenja i slobodne aktivnosti, potrebne vještine uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost pretraživanja, prikupljanja i procesuiranja (stvaranje, organiziranje, razlikovanje važnoga od nevažnoga, subjektivnoga od objektivnoga, stvarnoga od virtualnoga) elektroničkih informacija, podataka i koncepata te njihovo sustavno korištenje; • Sposobnost korištenja primjerenih pomoćnih sredstava (prezentacija, grafikona, dijagrama, karata) da bi se pribavile, predstavile i razumjele složenije informacije; • Sposobnost pristupa i pretraživanja mrežnih stranica te korištenje internetskih usluga, kao što su debatni forumi i e pošta; • Sposobnost korištenja TID-a kao potpore kritičkome razmišljanju; kreativnost i inovativnost u raznim kontekstima kod kuće, u slobodno vrijeme i na poslu. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Sklonost</u> korištenju TID a u svrhu samostalnoga rada i rada u timovima, kritički stav pri ocjenjivanju raspoloživih informacija. • Pozitivan stav i osjetljivost za sigurnu i <u>odgovornu upotrebu</u> interneta, uključujući pitanja privatnosti i kulturnih razlika. • Zanimanje za uporabu TID a da bi se <u>proširili obzori</u> sudjelovanjem u zajednici i u mrežama u kulturne, društvene i profesionalne svrhe.

15. Tehnologija informacijskog društva (TID): pružanje usluga koje se temelje na korištenju informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT), interneta, digitalnih sadržaja, elektroničkih medija itd. preko npr. osobnoga računala, mobilnoga telefona, elektroničkoga bankomata, elektroničke knjige, digitalne televizije itd.

16. Napredne IKT vještine točnije je definirati kao medijsku kompetenciju, koja uključuje svijest i razumijevanje tehničkih i kulturnih aspekata medija te pridonosi njihovoj kreativnoj i kritičkoj upotrebi.

5. Učiti kako se uči

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p>„Učiti kako se uči“ predstavlja sklonost i sposobnost organiziranja i uređivanja vlastitog učenja bilo pojedinačno ili u skupini. Sastoji se u sposobnosti da učinkovito upravljamo svojim vremenom, rješavamo probleme, stječemo, procesuiramo, ocjenjujemo i asimiliramo znanje te da novo znanje i vještine primjenjujemo u raznim kontekstima – kod kuće, na poslu, u obrazovanju i izobrazbi. Općenito govoreći, učiti kako se uči snažno pridonosi mogućnosti upravljanja vlastitom karijerom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Znanje i razumijevanje vlastitih metoda učenja, prednosti i nedostataka vlastitih vještina i kvalifikacija. • Znanje o raspoloživim mogućnostima obrazovanja i izobrazbe te načinu kako ove ili one odluke tijekom obrazovanja i izobrazbe dovode do različitih karijera. 	<ul style="list-style-type: none"> • Učinkovito upravljanje vlastitim učenjem i karijerom općenito¹⁷: sposobnost posvećivanja vremena učenju, samostalnosti, disciplini, upornosti i upravljanju informacijama u procesu učenja. • Sposobnost koncentriranja kroz duže i kraće razdoblje. • Sposobnost kritičkoga razmišljanja o objektu i svrsi učenja. • Sposobnost komuniciranja kao dio procesa učenja korištenjem odgovarajućih sredstava (intonacija, geste, mimika itd.) radi pružanja potpore usmenom komuniciranju te radi doprinosa razumijevanju i proizvodnji različitih multimedijjskih poruka (pisanih ili govornih, uz uporabu zvuka, glazbe itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Samopoimanje</u> koje podržava spremnost mijenjanja i daljnjeg razvitka kompetencija te <u>unutarnje motivacije</u> i povjerenja u mogućnost uspjeha. • Pozitivno prihvaćanje učenja kao cjeloživotnoga učenja i aktivnosti koja obogaćuje život te smisao za inicijativu da treba učiti. • Prilagodljivost i fleksibilnost.

17. Rezolucija Vijeća 9286/04 od 18. svibnja 2004. o jačanju politike, sustava i prakse na području poziva na promicanje tehnika učenja i samostalnoga učenja kako bi se mladeži i odraslima omogućilo da učinkovito upravljaju vlastitim učenjem i putanjama vlastite karijere.

6.1. Međuljudske, međukulturne i društvene kompetencije

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Međuljudske kompetencije pokrivaju sve oblike ponašanja kojima pojedinac treba ovladati da bi mogao na učinkovit i konstruktivan način sudjelovati te rješavati sukob u društvenom životu, u interakciji s drugim pojedincima (ili skupinama) u osobnom, obiteljskom i javnom kontekstu.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Razumijevanje kodova ponašanja i općeprihvaćenoga ponašanja koje se promiče u raznim društvima. • Svijest o konceptima poput pojedinca, skupine, društva, kulture i povijesnoga razvitka tih koncepata. • Znanje o tome kako očuvati zdravlje, te kako provoditi higijenu i prehranu sebe i svoje obitelji. • Razumijevanje međukulturne dimenzije europskoga i ostalih društava. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost konstruktivnog komuniciranja u raznim društvenim situacijama (toleriranje stajališta i ponašanja drugih, svijest o individualnoj i kolektivnoj odgovornosti). • Sposobnost stvaranja povjerenja i empatije prema drugim pojedincima. • Sposobnost otkrivanja frustracija na konstruktivan način (kontroliranje agresivnosti i nasilja ili obrazaca samouništanja). • Sposobnost uspostavljanja stupnja odvajanja profesionalne i osobne sfere života te sprečavanje prenošenja profesionalnoga sukoba u osobnu domenu. • Svijest i razumijevanje nacionalnoga kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Europe i ostatka svijeta; sposobnost da se uoče i shvate različita stajališta koja su posljedica kulturnih i drugih različitosti i koja konstruktivno doprinose vlastitim stajalištima. • Sposobnost pregovaranja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazivanje interesa za druge i njihovo <u>poštovanje</u>. • Spremnost da se prevladaju stereotipi i predrasude. • Sklonost postizanju <u>kompromisa</u>. • <u>Integritet</u>. • <u>Izričnost (upornost)</u>.

6.2. Građanske kompetencije

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Opseg građanskih kompetencija širi je od međuljudskih zbog njihova postojanja na društvenoj razini. Mogu biti opisane kao skup kompetencija koje pojedincu omogućuju sudjelovanje u građanskom životu društva.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poznavanje građanskih prava i ustava zemlje domaćina te državnoga ustroja. • Razumijevanje uloge i odgovornosti institucija zaduženih za stvaranje politike na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini (uključujući političku i ekonomsku ulogu EU). • Medijska informiranost o istaknutim osobama u lokalnoj i nacionalnoj vlasti; o političkim strankama i njihovim politikama. • Razumijevanje pojmova kao što su demokracija i status građanina te poznavanje međunarodnih deklaracija koje ih izražavaju (uključujući Povelju o temeljnim pravima EU i Sporazume). • Poznavanje glavnih događaja, trendova i nositelja promjene u nacionalnoj, europskoj i svjetskoj povijesti; sadašnje situacije u Europi i u zemljama koje su joj susjedne. • Znanje o emigraciji, imigraciji te manjinama u Europi i svijetu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudjelovanje u aktivnostima zajednice/okruženja i u donošenju odluka na nacionalnoj i europskoj razini; glasovanje na izborima. • Sposobnost pokazivanja solidarnosti iskazivanjem interesa za rješavanje problema koji pogađaju lokalnu i širu zajednicu. • Sposobnost učinkovitoga povezivanja s javnim institucijama. • Sposobnost korištenja pogodnosti koje nudi EU. • Nužne vještine uporabe jezika koji se govori u dotičnoj zemlji. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Svijest o pripadnosti</u> lokalnoj zajednici, zemlji, EU i Europi općenito i (svojem dijelu) svijeta. • Spremnost na <u>sudjelovanje</u> u demokratskom odlučivanju na svim razinama. • Sklonost volontiranju i sudjelovanju u <u>aktivnostima civilnog društva</u>, pružanju potpore različitosti u društvu i društvenoj koheziji. • Spremnost na <u>poštovanje vrijednosti i privatnosti</u> drugih te spremnost za reagiranje na protudruštveno ponašanje. • Prihvatanje koncepta ljudskih prava i <u>jednakosti</u> kao osnove za solidarnost i odgovornost u suvremenim demokratskim europskim društvima, prihvaćanje jednakosti muškaraca i žena. • Poštovanje i razumijevanje različitosti <u>vrijednosnih sustava</u> različitih vjerskih ili etničkih skupina. • <u>Kritičko</u> prihvaćanje informacija koje objavljuju javni mediji.

7. Poduzetništvo

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<p><i>Poduzetništvo ima aktivnu i pasivnu komponentu: spremnost na inovativno djelovanje, ali i mogućnost odobravanja i podržavanja inovacije koju donose vanjski čimbenici. Poduzetništvo uključuje pozitivan stav prema promjenama, preuzimanje odgovornosti za vlastito djelovanje (pozitivno i negativno), utvrđivanje ciljeva i njihovo ostvarivanje te motiviranost za uspjeh.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spoznaja o raspoloživim mogućnostima kako bi se prepoznale one koje odgovaraju vlastitim osobnim, profesionalnim i/ili poslovnim aktivnostima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vještine planiranja, organiziranja, analiziranja, komuniciranja, obavljanja, izvještavanja, ocjenjivanja i bilježenja. • Vještine stvaranja projekata i njihove provedbe. • Sposobnost kooperativnoga rada i fleksibilnosti u sklopu tima. • Sposobnost prepoznavanja vlastitih prednosti i slabosti. • Sposobnost proaktivnoga djelovanja i pozitivno reagiranje na promjene. • Sposobnost procjenjivanja i preuzimanja rizika kada je to opravdano. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sklonost inicijativi. • Pozitivan stav prema promjenama i inovacijama. • Spremnost za prepoznavanje područja na kojima se može pokazati čitava lepeza poduzetničkih vještina – npr. kod kuće, na poslu i u zajednici.

8. Kulturno izražavanje

Definicija kompetencije	Kompetencija se sastoji od sljedećih elemenata znanja, vještina i stavova primjerenih određenom kontekstu:		
	Znanje	Vještine	Stavovi
<i>Prihvatanje važnosti kreativnoga izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u nizu medija, uključujući glazbu, tjelesno izražavanje, književnost i plastičnu umjetnost.</i> ¹⁸	<ul style="list-style-type: none"> • Osnovno znanje o najvažnijim kulturnim dobrima, uključujući kulturu naroda kao važno svjedočenje ljudske povijesti, • Svijest o nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini te njihov mjestu u svijetu; • Svijest o kulturnoj i jezičnoj različitosti Europe; • Svijest o evoluciji popularne kulture i važnosti estetskih čimbenika u svakodnevnom životu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sposobnost umjetničkoga samoizražavanja kroz čitav niz medija u skladu s urođenim sposobnostima pojedinca; • Sposobnost poštovanja i uživanja u umjetničkim djelima na osnovi široke definicije kulture; • Sposobnost povezivanja uspoređivanja vlastitih i tuđih kreativnih i izražajnih stajališta i manifestacija; • Sposobnost prepoznavanja i ostvarivanja ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Otvoren stav prema različitom kulturnom izražavanju; • Spremnost njegovanja estetskih svojstava kroz umjetničko samoizražavanje i trajno zanimanje za kulturni život; • Snažan smisao za identitet povezan sa smislom za poštovanje različitosti.

18. Kulturno i umjetničko izražavanje bitni su za sve pojedince: u procesu učenja oni su važni kao sredstvo stjecanja znanja i vještina posebice tijekom ranoga učenja, a važnu ulogu imaju i u općenitome obogaćenju života. Početno učenje trebalo bi stoga razviti potencijale na kojima se potom vrši nadgradnja tijekom čitavoga života kroz formalno i neformalno učenje.

PRILOG B KRATAK PRIKAZ PRIMJERA DOBRE PRAKSE

1. Sveučilište u Zagrebu¹⁹

„Pravilnik o dodjeli ECTS-bodova za izvannastavne aktivnosti“ (rujan 2013.)²⁰

Vrste aktivnosti:

- studentska praksa ili umjetnička djelatnost koja nije regulirana nastavnim planom i programom
- sudjelovanje studenata na znanstvenoj, stručnoj, umjetničkoj konferenciji
- sudjelovanje studenata na radionicama, seminarima ili drugim aktivnostima kojima nisu prethodno dodijeljeni ECTS-bodovi na Sveučilištu u Zagrebu ili drugoj (međunarodnoj) instituciji na kojoj se odvijala aktivnost.

Pretpostavke za vrednovanje izvannastavne aktivnosti

- izvannastavna aktivnost sveučilišne razine i ishodi učenja koji se postižu pripadaju sveučilišnoj razini
- voditelj aktivnosti je osoba u znanstveno nastavnom ili umjetničko nastavnom zvanju zaposlena na Sveučilištu u Zagrebu (izuzetno, istaknuti umjetnik koji nije u nastavnom zvanju)
- aktivnost uključuje provjeru pripadajućih ishoda učenja
- maksimalno priznato/vrednovano opterećenje je 10 ECTS-a.

Postupci dodjele ECTS-bodova

- zahtjev voditelja aktivnosti te suglasnost dekana.

Zahtjev se podnosi prije (prethodna dodjela) ili nakon (naknadna dodjela) izvođenja izvannastavne aktivnosti

- dodjela na prijedlog studenta
- odluku o dodjeli ECTS- bodova donosi rektor ili ovlaštení prorektor na prijedlog Radne skupine.

Priznanje ECTS-a u okviru studijskoga programa – valjanost ECTS-bodova

- zamjena nastavnoga sadržaja (izborni predmet, seminar, praksa, umjetnička i nastavna produkcija)
- u slučaju da se studentu ne priznaju ECTS-bodovi u okviru studijskoga programa, student ima pravo na upis ECTS-bodova u Dopunsku ispravu o studiju (Diploma Supplement)
- valjanost ECTS-bodova je četiri godine.

19. Dostupno na: <http://www.unizg.hr/studiji-i-studiranje/upisi-stipendije-priznavanja/priznavanje-ects-bodova-za-izvannastavne-aktivnosti/>, pristup 11. travnja 2014.

20. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/Studiji_studiranje/Upisi/ECTS/Pravilnik_ECTS.pdf, pristup 11. travnja 2014.

2. Imperial College London²¹

„Smjernice za dodjelu ECTS-bodova vrednovanim aktivnostima izvan nastave u kojima student može steći dodatne bodove“ (Guidelines for allocating ECTS-credits to assessed activities taken outside of term-time in which students can accrue additional ECTSs, 2010)²²

- preddiplomska te diplomska razina za integrirani diplomski studij
- istraživačke aktivnosti i aktivnosti povezane s kurikulumom
- praksa.

Imperial College London izradio je tzv. skeleton model (vidjeti Prilog A u „Smjernicama“) za aktivnosti koje se mogu odobriti. Odjeli mogu prilagoditi model svojim potrebama, ali se pri tome moraju slijediti osnovna načela navedena u tome modelu. Povjerenstva za studijske programe odobravaju sve modele aktivnosti. Odluka o odobrenju upućuje se Senatu.

Ključna načela su:

- dodatni ECTS-bodovi uključeni su u prijepis ocjena, ali ne utječu na prijelaz iz godine u godinu

- odjeli određuju koliko se ECTS-a može dodijeliti za svaku dodatnu i vrednovanu aktivnost uključujući i UROP (Undergraduate Research Opportunities Programme)
- najviše 1,5 ECTS-bod može biti dodijeljen za jedan puni radni tjedan. Kako trajanje UROP a varira, to znači da za UROP od 10 tjedana student može dobiti 15 ECTS-bodova
- aktivnosti su akademske naravi s jasno razrađenim ishodima učenja i kriterijima ocjenjivanja
- razvijaju se specifične i generičke vještine
- vrednovana aktivnost mora trajati najkraće šest tjedana, odnosno 225 sati
- kriteriji ocjenjivanja: student mora napisati izvješće ili dnevnik s promišljanjem (engl. reflective journal)
- kriteriji ocjenjivanja moraju biti razrađeni i vidljivi prije uključivanja u aktivnost
- supervizor i još jedan nastavnik ocjenjuju studenta
- ispitno povjerenstvo razmatra metode procjenjivanja i ocjenjivanja kao bi se osigurao željeni standard za dodjelu ECTS-bodova
- bodovi se tek sada mogu unijeti u prijepis ocjena.

21. Dostupno na: <http://www3.imperial.ac.uk/registry/proceduresandregulations/policiesandprocedures/generalacademic/ectscredits>, pristup 11. travnja 2014.

22. Dostupno na: <https://workspace.imperial.ac.uk/registry/Public/Procedures%20and%20Regulations/Policies%20and%20Procedures/Guidelines%20for%20allocating%20ECTS%20credits%20to%20assessed%20activities%20taken%20outside%20of%20term.pdf>, pristup 11. travnja 2014.

3. *University of Juväskylä*²³

- rektor donosi odluku o dodjeli ECTS-bodova iz izvannastavne aktivnosti
- naglašene aktivnosti su: sudjelovanje studenata u sveučilišnim tijelima upravljanja i studentskim udrugama/organizacijama (moguća je prijava samo jednom za istu aktivnost)
- preddiplomska i diplomatska razina
- broj maksimalno dodijeljenih ECTS-a: 8
- odgovornost provedbe je na instituciji
- 2 ECTS-a dodjeljuju se za najmanje jednu godinu provedenu u upravljačkim tijelima, studentskim organizacijama/udrugama, radu u sveučilišnoj radnoj skupini
- ECTS-bodovi iz izvannastavnih aktivnosti mogu zamijeniti postojeće bodove ili mogu biti dodatni bodovi
- student prijavljuje aktivnost najkasnije godinu dana nakon njezina završetka
- student podnosi dnevnik promišljanja (engl. reflective journal) o sudjelovanju u aktivnosti, o kompetencijama
- fakulteti imaju slobodu prilagodbe smjernica (odluke rektora).

23. Dostupno na: <https://www.jyu.fi/en/>, pristup 11. travnja 2014.

PRILOG C

Obrasci:

1. Obrazac prijave silabusa izvannastavne aktivnosti (prijavljuje nositelj aktivnosti - nastavnik)

Sveučilište u Rijeci				
<i>Naziv sastavnice</i>				
<i>Vrste izvođenja izvannastavne aktivnosti</i>				
<i>Voditelj izvannastavne aktivnosti</i>				
<i>Način izvođenja</i>				
<i>Trajanje</i>				
<i>Broj ECTS-a</i>				
<i>Ciljevi</i>				
<i>Sadržaji</i>				
<i>Izvori znanja i kompetencija</i>				
<i>Kompetencije koje će student razvijati</i>	<i>opis kompetencije</i>	<i>znanje</i>	<i>vještine</i>	<i>stavovi</i>

Metode procjenjivanja i ocjenjivanja

<i>Razina uključenosti</i>	<i>Područje</i>	<i>Način procjenjivanja i ocjenjivanja ishoda učenja</i>
<i>Priznavanje</i>		<ul style="list-style-type: none">• Broj dodijeljenih ECTS-bodova• Mogućnost zamjene izbornim predmetom
		<ul style="list-style-type: none">• Mogućnost upisa u Dopunsku ispravu o studiju/<i>Diploma Supplement</i>
<i>Mjesto i datum prijave</i>		<i>Potpis</i>

2. Obrazac prijave na izvannastavnu aktivnost (student podnosi prijavu)

Sveučilište u Rijeci				
Naziv sastavnice				
Vrste izvođenja izvannastavne aktivnosti				
Voditelj izvannastavne aktivnosti				
Način izvođenja				
Trajanje				
Broj ECTS-a				
Ciljevi				
Sadržaji				
Izvori znanja i kompetencija				
Razvijene kompetencije	opis kompetencije	znanje	vještine	stavovi
Razina uključenosti		Područje		
Mjesto i datum prijave				
Potpis				

**3. Obrazac zahtjeva za priznavanje ECTS-bodova ostvarenih u izvannastavnoj aktivnosti
(student podnosi prijavu)**

Zahtjev za priznavanje ECTS-bodova (označiti)	DA ✓	NE ✓
1. Priznati broj ostvarenih ECTS-a		
2. Odobriti zamjenu jednim izbornim predmetom		
3. Upis u Dopunsku ispravu o studiju/ <i>Diploma Supplement</i>		

Ime i prezime studenta	
<i>Naziv sastavnice</i>	
<i>Naziv aktivnosti</i>	
<i>Vrsta aktivnosti</i>	
<i>Mjesto održavanja aktivnosti</i>	
<i>Nositelj aktivnosti</i>	
<i>Trajanje</i>	
<i>Broj ECTS -a</i>	
<i>Ciljevi aktivnosti</i>	
<i>Razina sudjelovanja</i>	
<i>Razvijene kompetencije:</i>	
<i>opis kompetencije</i>	
<i>znanje</i>	
<i>vještine</i>	
<i>stavovi</i>	

Prilozi i sadržaj priloga	Portfelj:
	<ul style="list-style-type: none"> • prijavni obrasci • opis sadržaja i kompetencija • mentorova ocjena • dnevnik s promišljanjem • esej s promišljanjem • ocjene studenata (peer assessment) • anketa/evaluacijski upitnik • izvješća • slike • nagrade i dr.
Mjesto i datum podnošenja zahtjeva	Potpis

IMPRESSUM

Izdavač:

Sveučilište u Rijeci

Za izdavača:

dr. sc. Pero Lučin

Voditeljica projektnog zadatka:

dr. sc. Božana Knežević

Projektni tim:

mr. art. Letricija Linardić (voditeljica projekta)

dr. sc. Milena Peršić

dr. sc. Bojana Ćulum

dr.sc. Vlatka Malnar Butorac

dr. sc. Dunja Škalamera Alilović

dr. sc. Natalija Kučić

dr. sc. Emilija Mišćenić

dr. sc. Elitza Markova Car

Ivana Aničić, studentica

Kristijan Čarapić, student

Nikola Vincetić, student

Lektorica:

dr. sc. Mihaela Matešić

Grafička urednica:

mr. art. Letricija Linardić

Grafičko oblikovanje:

Elvis Krstulović, umj. sur.

Ovaj priručnik je rezultat rada na Projektu priznavanja izvannastavnih aktivnosti kroz ECTS-bodove u akad.god. 2013./2014., a financiran sredstvima iz projektnih aktivnosti Sveučilišta u Rijeci temeljem Ugovora o punoj subvenciji participacije redovitih studenata u troškovima studija u akademskim godinama 2012./2013., 2013./2014. i 2014./2015.

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka